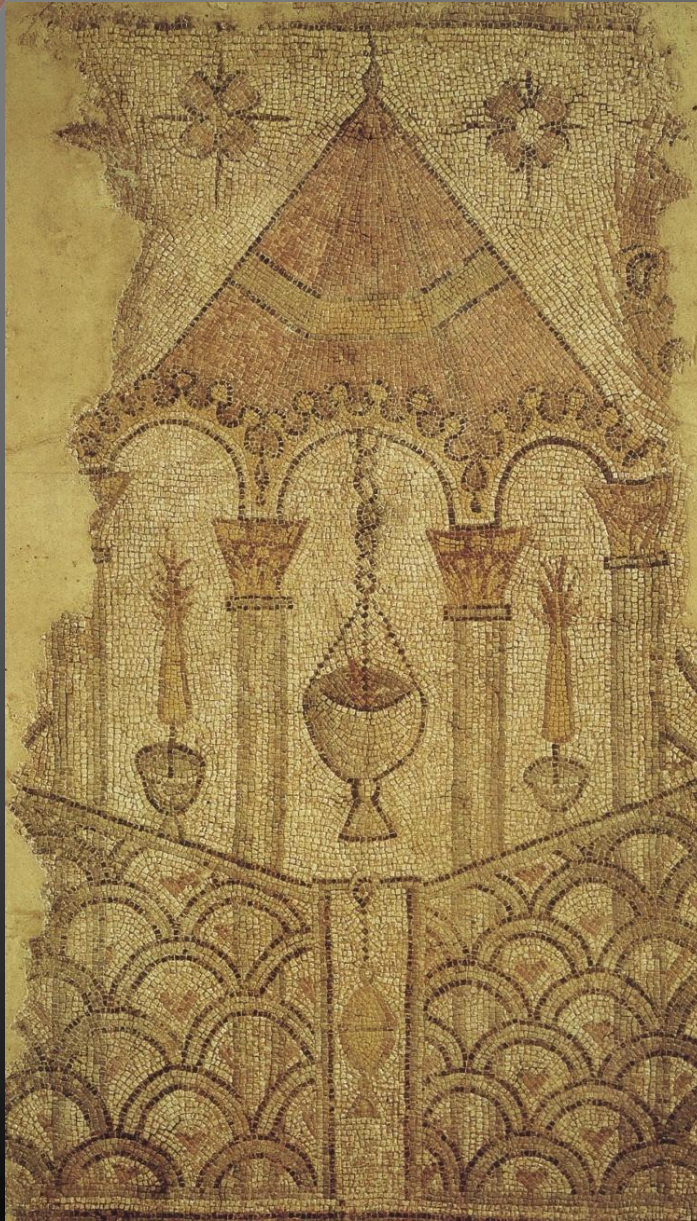

Προσκυνήματα και προσκυνηματική τέχνη στο Βυζάντιο

Προσκυνήματα και προσκυνηματική τέχνη στο Βυζάντιο

Σκοπός του μαθήματος:

- (1) η γνωριμία, η εξοικείωση και η εμβάθυνση των φοιτητών/τριών στα προσκυνήματα και την προσκυνηματική τέχνη του βυζαντινού κόσμου από την πρώιμη έως την ύστερη βυζαντινή περίοδο
- (2) η άσκηση των φοιτητών/τριών στα διάφορα στάδια συγγραφής επιστημονικής εργασίας:
 - (α) μεθοδολογία έρευνας, σύνθεσης και συγγραφής,
 - (β) σύνταξη βιβλιογραφίας και βιβλιογραφικών αναφορών
 - (γ) παρουσίαση ερευνητικής προόδου
 - (δ) οργάνωση και παρουσίαση επιστημονικής ανακοίνωσης σε συνέδριο
- και (ε) προετοιμασία και επιστημονική-φιλολογική επιμέλεια με σκοπό την υποβολή προς δημοσίευση.

Προσκυνήματα και προσκυνηματική τέχνη στο Βυζάντιο

Μαθησιακά αποτελέσματα:

με την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος οι φοιτητές/τριες θα μπορούν

- (1) να ανασυνθέτουν το δομημένο περιβάλλον των σημαντικότερων προσκυνηματικών κέντρων του βυζαντίου και να αναγνωρίζουν τα κύρια χαρακτηριστικά της προσκυνηματικής αρχιτεκτονικής,
- (2) να κατανοούν τα κίνητρα των προσκυνητών,
- (3) να ανασυνθέτουν τις διαδρομές τους,
- (4) να αναγνωρίζουν και να ερμηνεύουν έργα προσκυνηματικής τέχνης,
- (5) να χρησιμοποιούν τις γραπτές πηγές που αφορούν σε προσκυνήματα και προσκυνηματικά ταξίδια στην Μεσόγειο,

και

- (6) να γνωρίζουν τη μεθοδολογία συγγραφής και τεκμηρίωσης επιστημονικών εργασιών,
- (7) τους τρόπους οργάνωσης και παρουσίασης ανακοινώσεων σε επιστημονικές συναντήσεις,
- (8) τη μεθοδολογία σύνταξης βιβλιογραφίας και βιβλιογραφικών αναφορών,

και

- (9) τη διαδικασία υποβολής μιας επιστημονικής εργασίας προς δημοσίευση σε έγκριτο επιστημονικό περιοδικό.

Προσκυνήματα και προσκυνηματική τέχνη στο Βυζάντιο

Μαθησιακά αποτελέσματα:

με την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος οι φοιτητές/τριες θα μπορούν

- (1) να ανασυνθέτουν το δομημένο περιβάλλον των σημαντικότερων προσκυνηματικών κέντρων του βυζαντίου και να αναγνωρίζουν τα κύρια χαρακτηριστικά της προσκυνηματικής αρχιτεκτονικής,
- (2) να κατανοούν τα κίνητρα των προσκυνητών,
- (3) να ανασυνθέτουν τις διαδρομές τους,
- (4) να αναγνωρίζουν και να ερμηνεύουν έργα προσκυνηματικής τέχνης,
- (5) να χρησιμοποιούν τις γραπτές πηγές που αφορούν σε προσκυνήματα και προσκυνηματικά ταξίδια στην Μεσόγειο,

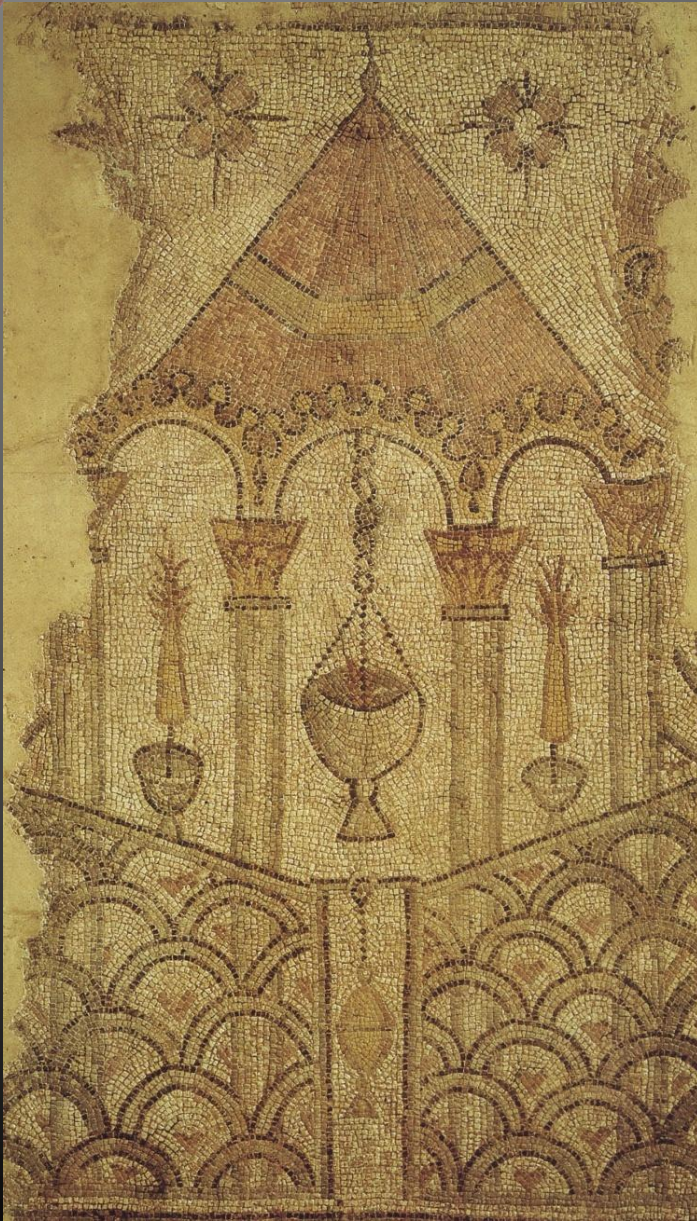
και

- (6) να γνωρίζουν τη μεθοδολογία συγγραφής και τεκμηρίωσης επιστημονικών εργασιών,
- (7) τους τρόπους οργάνωσης και παρουσίασης ανακοινώσεων σε επιστημονικές συναντήσεις,
- (8) τη μεθοδολογία σύνταξης βιβλιογραφίας και βιβλιογραφικών αναφορών,

και

- (9) τη διαδικασία υποβολής μιας επιστημονικής εργασίας προς δημοσίευση σε έγκριτο επιστημονικό περιοδικό.

Προσκυνήματα και προσκυνηματική τέχνη στο Βυζάντιο

Χρονικό πλαίσιο

Η βυζαντινή περίοδος· από τη μονοκρατορία του Κωνσταντίνου (324-337) και τη μεταφορά της πρωτεύουσας της αυτοκρατορίας από τη Ρώμη στην Κωνσταντινού-πολη το 330, έως την άλωση της Πόλης από τους Οθωμανούς το 1453 (4^{ος}-15^{ος} αιώνας).

Προσκυνήματα και προσκυνηματική τέχνη στο Βυζάντιο

Χωρικό πλαίσιο

Τα μεταβλητά ανά εποχές όρια της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας.

Προσκυνήματα και προσκυνηματική τέχνη στο Βυζάντιο

Περιεχόμενο μαθήματος

Τα προσκυνήματα και οι προσκυνηματική τέχνη στο Βυζάντιο.

Θα εξεταστούν οι ιεροί τόποι της νέας χριστιανικής θρησκείας που αποτέλεσαν από τους πρώιμους βυζαντινούς χρόνους πόλους έλξης για προσκυνητές/τριες που ταξίδευαν μεγάλες αποστάσεις δια ξηράς ή θαλάσσης και αντιμετώπιζαν προκλήσεις και κινδύνους προκειμένου να έρθουν σε άμεση φυσική επαφή με τους χώρους που έδρασαν τα ιερά πρόσωπα ή μαρτύρησαν και τάφηκαν οι ήρωες του Χριστιανισμού.

Κατά τη διάρκεια του εξαμήνου θα παρουσιαστούν τα κυριότερα προσκυνήματα στο Βυζάντιο, και μέσω διαλέξεων του διδάσκοντα και παρουσιάσεων των εργασιών των φοιτητών/τριών θα εξεταστούν

- (1) οι γραπτές πηγές,
- (2) η αρχιτεκτονική διαμόρφωση και χωροταξική οργάνωση των προσκυνημάτων,
- (3) ο μνημειακός διάκοσμος των προσκυνηματικών ναών,
- (4) η οργάνωση της προσκυνηματικής διαδικασίας,

...

Προσκυνήματα και προσκυνηματική τέχνη στο Βυζάντιο

- (5) οι καθιερωμένες διαδρομές των προσκυνητών, οι δρόμοι, οι κίνδυνοι και οι συνθήκες διαμονής τους,
- (6) η παραγωγή και πώληση προσκυνηματικών ενθυμημάτων και η συμβολή τους στην οικονομία των προσκυνηματικών κέντρων,
- (7) έργα προσκυνηματικής τέχνης όπως,
 - (α) αφιερωματικές εικόνες,
 - (β) λειψανοθήκες,
 - (γ) πήλινες ή μολύβδινες ευλογίες για τη διατήρηση και τη μεταφορά αγιάσματος ή μύρου,
 - (δ) εγκόλπια με ιερά λείψανα
 - (ε) εικονογραφημένα προσκυνητάρια – προσκυνηματικοί οδηγοί των Αγίων Τόπων, κ.α.

και

- (8) η εξέλιξη των προσκυνημάτων από τον 4^ο έως τον 7^ο αιώνα και εν συνεχεία έως την οριστική κατάλυση του βυζαντινού κράτους τον 15^ο αιώνα.

Προσκυνήματα και προσκυνηματική τέχνη στο Βυζάντιο

Μεθοδολογία

Το μάθημα οργανώνεται σε δεκατρία μαθήματα.

Στα τρία πρώτα μαθήματα θα γίνουν εισαγωγικές διαλέξεις για τα προσκυνήματα και την προσκυνηματική τέχνη στο βυζάντιο με παρουσίαση εποπτικού υλικού.

Στο τέλος του δεύτερου μαθήματος θα παρουσιαστούν στους φοιτητές/τριες τα θέματα των εργασιών. Οι φοιτητές/τριες θα κληθούν να επιλέξουν από τα θέματα αυτά, εκείνο που πλησιάζει περισσότερο στα επιστημονικά τους ενδιαφέροντα (αρχιτεκτονική, γλυπτική, μνημειακή τέχνη, εικόνες, υλικός βίος, κ.α), προκειμένου να το ερευνήσουν και να το πραγματευτούν τεκμηριωμένα με χρήση ελληνικής και διεθνούς βιβλιογραφίας, τόσο στην προφορική τους παρουσίαση όσο και στην γραπτή τους εργασία.

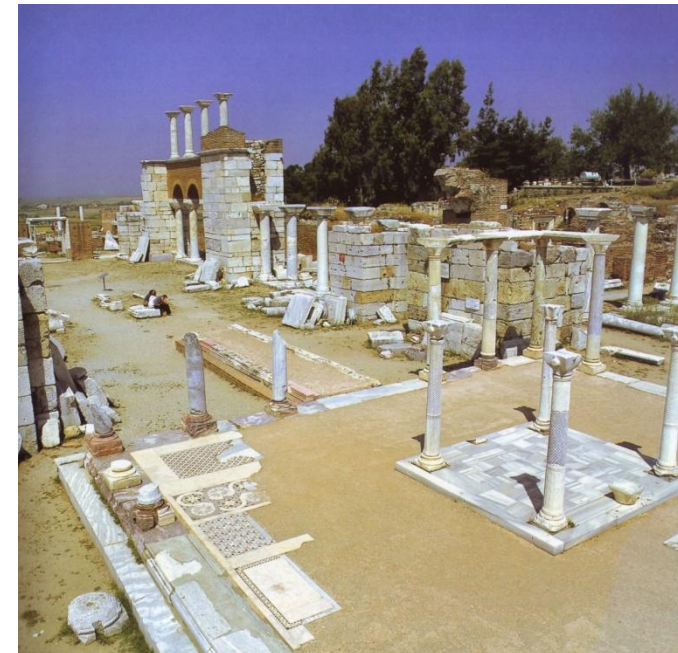

Προσκυνήματα και προσκυνηματική τέχνη στο Βυζάντιο

Στις επόμενες συναντήσεις, κάθε μάθημα θα διαρθρώνεται σε δύο μέρη:

- (1) στο πρώτο θα παρουσιάζονται από τον διδάσκοντα μελέτες περιπτώσεων σημαντικών βυζαντινών προσκυνημάτων, ενώ
- (2) στο δεύτερο οι φοιτητές/τριες θα ασκούνται στην παρουσίαση ερευνητικής προόδου των εργασιών τους και θα ακολουθεί συζήτηση πάνω στα θέματα που παρουσιάστηκαν με συμμετοχή του συνόλου των συμμετεχόντων στο σεμινάριο.

Προσκυνήματα και προσκυνηματική τέχνη στο Βυζάντιο

Μετά την ολοκλήρωση των προόδων, θα μεσολαβήσει ένα μάθημα στο οποίο θα συνοψιστούν από τον διδάσκοντα τα συμπεράσματα του σεμιναρίου και θα δοθεί διάλεξη με θέμα την εξέλιξη του προσκυνήματος στην Ανατολική Μεσόγειο από τον 4^ο έως τον 15^ο αιώνα.

Στα δύο τελευταία μαθήματα οι φοιτητές/τριες θα παρουσιάσουν προφορικά τις εργασίες τους, ως σύντομες ανακοινώσεις, διάρκειας 15' σε συνθήκες επίσημης επιστημονικής συνάντησης ημερίδας (± 2000 λέξεις: 5 σελίδες με κείμενο σε γραμματοσειρά Arial, 11 στιγμών και διάστιχο 1,5) και 15-25 διαφάνειες).

Στο τέλος του εξαμήνου οι φοιτητές θα παραδώσουν εργασία (5000-7000 λέξεις) με βιβλιογραφικές αναφορές και εποπτικό υλικό (χάρτες – σχέδια – εικόνες) σε γραπτή μορφή.

Προσκυνήματα και προσκυνηματική τέχνη στο Βυζάντιο

Εργασίες σχετικές με:

- (α) την τοπογραφία των προσκυνημάτων,
- (β) την τεκμηρίωση θέσεων προσκύνησης και προσκυνηματικών διαδρομών
- (γ) την αρχιτεκτονική των προσκυνηματικών ναών και των προσκτισμάτων τους
- (δ) την τεκμηρίωση της εξέλιξης προσκυνημάτων στο χρόνο
- (ε) τη διαμόρφωση τυπικού προσκύνησης
- (στ) την καθιέρωση των ευλογιών και των προσκυνηματικών ενθυμημάτων
- (ζ) τη συμβολή των προσκυνημάτων στην οικονομία των περιοχών
- (η) την περιγραφή και την τεκμηρίωση έργων προσκυνηματικής τέχνης

Προσκυνήματα και προσκυνηματική τέχνη στο Βυζάντιο

Προσκυνήματα και προσκυνηματική τέχνη στο Βυζάντιο

Η αξιολόγηση των φοιτητών/τριών θα ολοκληρωθεί σε τρία στάδια:

- (1) παρουσίαση ερευνητικής προόδου,
- (2) προφορική παρουσίαση σύντομης ανακοίνωσης διάρκειας 15' με συνοδεία εποπτικού υλικού,
- (3) γραπτή εργασία με βιβλιογραφία και βιβλιογραφικές αναφορές σε υποσημειώσεις.

Προσκυνήματα και προσκυνηματική τέχνη στο Βυζάντιο

Η έννοια του προσκυνήματος και του προσκυνητή

-οι γραπτές πηγές / οι σημαντικότερες προσκυνηματικές ιστορίες
(ο ανώνυμος του Bordeaux / η Εγερία)

-οι χριστιανοί προσκυνητές:

-Η αυγούστα Ελένη ως η πρώτη προσκυνήτρια

-τα κίνητρα των προσκυνητών

-η προετοιμασία του ταξιδιού

-τα ταξίδια: οι δρόμοι – οι κίνδυνοι – η διαμονή – η παραμονή – τα
ενθυμήματα – η επιστροφή(;)

-οι χώροι του προσκυνήματος

-η προσκυνηματική αρχιτεκτονική

-η προσκυνηματική τέχνη

Προσκυνήματα και προσκυνηματική τέχνη στο Βυζάντιο

ενδεικτική βιβλιογραφία:

Θ. Αλιπράντης, *Η Εκατονταφυλιανή της Πάρου*, Θεσσαλονίκη 1993

Γ. Γούναρης, “Προσκυνήματα και μεγάλα μοναστικά κέντρα στην Ισαυρία και Κιλικία”, *Βυζαντινά* 26 (2006), 101-124

Ν. Γκιολές, *Η χριστιανική τέχνη στην Κύπρο*, Λευκωσία 2003

Σ. Καδάς, *Εικονογραφημένο προσκυνητάριο των Αγίων Τόπων* (κωδ. 159 της Μονής Γρηγορίου), *Κληρονομιά* 9 (1977), 370-432

Σ. Καδάς, *Προσκυνητάρια του Αγίου και Θεοβαδίστου Όρους Σινά*, Αθήνα 200

Α. Μέντζος, *Το προσκύνημα του αγίου Δημητρίου Θεσσαλονίκης στα βυζαντινά χρόνια*, Αθήνα 1994

Γ. και Μ. Σωτηρίου, *Η βασιλική του Αγίου Δημητρίου*, Θεσσαλονίκη 1972

Προσκυνήματα και προσκυνηματική τέχνη στο Βυζάντιο

ενδεικτική βιβλιογραφία:

B. Bagatti,, M. Piccirillo, A. Prodomo, *New Discoveries at the Tomb of the Virgin Mary in Gethsemane*, Jerusalem 1975

Ch. Bakirtzis, “Pilgrimage to Thessalonike: The Tomb of St. Demetrios”, *DOP* 56 (2002), 175-202

J. M. Braun, *St. Catherine’s Monastery Church, Mount Sinai: Literary Sources from the Fourth through the Nineteenth Centuries* (διδ. διατριβή), University of Michigan 1973

E. Brouskari (επιμ.), *Egeria. Monuments of Faith in the Medieval Mediterranean*, Athens 2008

A. Cameron, “The Theotokos in Sixth-Century Constantinople: A City finds its Symbol”, *Journal of Theological Studies* n.s. 29 (1978), 79-108

Προσκυνήματα και προσκυνηματική τέχνη στο Βυζάντιο

ενδεικτική βιβλιογραφία:

K. N. Ciggaar, “Une description de Constantinople traduite par un pèlerin anglais du XIIe siècle”, *REB* 34 (1976), 211-267

S. Coleman, J. Elsner, “The Pilgrim’s Progress: Art, Architecture and Ritual Movement at Sinai”, *World Archaeology* 26/1 (1994), 73-89

V. C. Corbo, *Il Santo Sepolcro di Gerusalemme. Aspetti archeologici dalla origini al periodo crociato*, Jerusalem 1974

R. Cormack, “The Mosaic Decoration of S.Demetrios, Thessaloniki: A Re-examination in the Light of the Drawings of W. S. George”, *BSA* 64 (1969), 17-52

Ch. Coüasnon, *The Church of Holy Sepulchre in Jerusalem*, 1974

Προσκυνήματα και προσκυνηματική τέχνη στο Βυζάντιο

ενδεικτική βιβλιογραφία:

G. Dagron (επιμ.), *Vie et miracles de Sainte Thecle* [Subsidia Hagiographica 62], Brussels 1978

U. Dahari, *Monastic Settlements in South Sinai in the Byzantine Period. The Archaeological Remains*, Jerusalem 2000

F. W. Deichmann, “Märtyrbasilika, Martyrion, Memoria und Altargrab”, *RM* 17 (1970), 144-169

A. Drandaki (επιμ.), *Pilgrimage to Sinai: Treasures from the Holy Monastery of Saint Catherine*, Athens 2004

Cl. Foss, “Pilgrimage in Medieval Asia Minor”, *DOP* 56 (2002)

Προσκυνήματα και προσκυνηματική τέχνη στο Βυζάντιο

ενδεικτική βιβλιογραφία:

G. Frank, Pilgrimage, *The Oxford Handbook of Early Christian Studies*, Oxford 2008, 827-841

G. Frank, “Loca Sancta Souvenirs and the Art of Memory”, *Pèlerinages et lieux saints dans l’Antiquité et le Moyen Âge, Mélanges offerts à Pierre Maraval*, Paris 2006, 197-198

D. T. M. Frankfurter (επιμ.), *Pilgrimage and Holy Space in Late Antique Egypt*, Leiden 1998

P. Geary, “Sacred Commodities: the Circulation of Medieval Relics”, *The Social Life of Things: Commodities in Cultural Perspective* (επιμ. A. Appadurai), Cambridge 1986, 169-191

A. Grabar, *Les ampoules de Terre Sainte*, Paris 1958

Προσκυνήματα και προσκυνηματική τέχνη στο Βυζάντιο

ενδεικτική βιβλιογραφία:

P. Grossmann, “Abu Mina”, *KM* 38 (1982), 131-154

P. Grossmann, “Abû Mînâ”, *Ägypten in Spätantik-Christlicher Zeit, Einführung in die koptische Kultur* (επιμ. M. Krause), Wiesbaden 1998, 269-293

P. Grossmann, *Christliche Architektur in Ägypten*, Leiden - Boston - Köln 2003

H. Guldfus, “St Euphemia’s Church by the Hippodrome of Constantinople within the Broader Context of Early 7th Century History and Architecture”, *Ancient West & East* 5 (2006), 178-197

A. Hadjar, *The Church of St. Simeon the Stylite and Other Archaeological Sites in the Mountain of Simeon and Halaqa*, Damascus 1995

F. Halkin, *Euphémie de Chalcédoine*, Brussels 1965

Προσκυνήματα και προσκυνηματική τέχνη στο Βυζάντιο

ενδεικτική βιβλιογραφία:

F. W. Hasluck, H. H. Jewell, *The Church of Our Lady of the Hundred Gates in Paros*, London 1920

S. Hill, *The Early Byzantine Churches of Cilicia and Isauria*, Birmingham 1996

J.J.Hobbs, *Mount Sinai*, Cairo 1996

E.D. Hunt, *Holy Land Pilgrimage in the Later Roman Empire AD 312-460*, New York 2002

R. Janin, “Les églises de Sainte-Euphemie à Constantinople”, *EO* 31 (1932), 270-283

R. Janin, *Les églises et les monastères des grands centres Byzantins: Bithynie, Hellespont, Latros, Galèsios, Trébizonde, Athènes, Thessalonique*, Paris 1975

Προσκυνήματα και προσκυνηματική τέχνη στο Βυζάντιο

ενδεικτική βιβλιογραφία:

G. Jeffery, *A Description of the Historic Monuments of Cyprus*, London 1983

E. Kleinbauer, “The Origin and Functions of the Aisled Tetraconch Churches in Syria and Northern Mesopotamia”, *DOP* 27 (1973), 89-114

E. Kleinbauer, *Saint Sophia at Constantinople: singulariter in mundo*, Dublin 1999

D. Krenker, *Die Wallfahrtskirche des Simeon Stylites in Qal’at Sam’an*, Berlin 1939

P. Lemerle, *Les plus anciens reueils des miracles de Saint Démétrius et la pénétration des Slaves dans les Balkans*, τ. 1-2, Paris 1979

R. Mainstone, *Hagia Sophia: Architecture, Structure and Liturgy of Justinian’s Great Church*, London 1988

Προσκυνήματα και προσκυνηματική τέχνη στο Βυζάντιο

ενδεικτική βιβλιογραφία:

C. Mango, “Constantine’s Mausoleum and the Translation of Relics”, *BZ* 83 (1990), 51-62

C. Mango, “The Pilgrim’s Motivation”, *Akten des XII. Internationalen Kongress für Christliche Archäologie* (Bonn 22-28.9.1991), τ. 1, Münster 1995, 1-9

P. Maraval, *Récits des premiers pèlerins chrétiens au Proche-Orient (IVe-VIIe siècle)*, Paris 1997

P. Maraval, The Earliest Phase of Christian Pilgrimage in the Near East, *DOP* 56 (2002) , 63-74.

R. A. Markus, “How on Earth Could Places Become Holy? Origins of the Christian Idea of Holy Sites”, *JECS* 2 (1994), 257-273

Προσκυνήματα και προσκυνηματική τέχνη στο Βυζάντιο

ενδεικτική βιβλιογραφία:

Th. F. Mathews, *The Early Churches of Constantinople: Architecture and Liturgy*, University Park 1971

C. Metzger, *Les ampoules à eulogie du Musée du Louvre*, Paris 1981

R. Naumann – H. Belting, *Die Euphemia-Kirche am Hippodrom zu Istanbul und ihre Fresken*, Berlin 1966

R. Ousterhout (επιμ.), *The Blessings of Pilgrimage*, Urbana - Chicago 1990

R. Ousterhout, “Architecture as Relic and the Construction of Sanctity: The Stones of the Holy Sepulchre”, *Journal of the Society of Architectural Historians* 62 (2003), 4-23

E. B. Smith, *Early Churches in Syria. Fourth to Seventh Centuries*, Amsterdam 1969

Προσκυνήματα και προσκυνηματική τέχνη στο Βυζάντιο

ενδεικτική βιβλιογραφία:

J.-M. Spieser, *Thessalonique et ses monuments du IVe au VIe siècle*, Paris 1984

A.-M. Talbot, “Female Pilgrimage in Late Antiquity and the Byzantine Era”, *Acta Byzantina Fennica* 1 (2002), 73-88

A.-M. Talbot, *Pilgrimage to Healing Shrines: The Evidence of Miracle Accounts*, *DOP* 56 (2002), 153-173

G. Vikan, *Byzantine Pilgrimage Art*, Washington, D.C. 1982

G. Vikan, “Byzantine Pilgrim’s Art”, *Heaven on Earth. Art and the Church in Byzantium* (επιμ. L. Safran), University Park, Pennsylvania 1998, 229-263

K. Weitzmann, *Age of Spirituality*, New York 1977

Προσκυνήματα και προσκυνηματική τέχνη στο Βυζάντιο

ενδεικτική βιβλιογραφία:

A. Weyl Carr, “Icon and the Object of Pilgrimage in Middle Byzantine Constantinople”, *DOP* 56 (2002), 75-92

J. Wilkinson, “The Tomb of Christ: An Outline of Its Structural History”, *Levant* 4 (1972), 83-97

J. Wilkinson, *Jerusalem Pilgrims before the Crusades*, Warminster 1977

J. Wilkinson, *Egeria’s Travels to the Holy Land*, Warminster 1981

J. Wilkinson, *Jerusalem Pilgrimage 1099-1185*, London 1988

Προσκυνήματα και προσκυνηματική τέχνη στο Βυζάντιο

προτεινόμενη βιβλιογραφία για το επόμενο μάθημα:

G. Frank, Pilgrimage, *The Oxford Handbook of Early Christian Studies* , Oxford 2008, 827-841

P. Maraval, The Earliest Phase of Christian Pilgrimage in the Near East, *DOP* 56 (2002) , 63-74.

Προσκυνήματα και προσκυνηματική τέχνη στο Βυζάντιο

Λιτανεῖες και λατρεία ιερών κειμηλίων

Προσκυνήματα και προσκυνηματική τέχνη στο Βυζάντιο

Βυζαντινά προσκυνήματα στην ανατολική μεσόγειο: αρχαιολογικά τεκμήρια, γραπτές και εικαστικές μαρτυρίες

-οι απαρχές του χριστιανικού προσκυνήματος

-οι προσκυνηματικές διηγήσεις των πρώιμων χρόνων:

(α) το *Λαυσαϊκόν* του Παλλαδίου,

(β) η *Κατ' Αίγυπτον των Μοναχών Ιστορία* ανωνύμου συγγραφέα,

(γ) η διήγηση του ανώνυμου προσκυνητή από το Μπορντώ,

και

(δ) το *Itinerarium* της Εγερίας

Τοπογραφία και αρχιτεκτονική των προσκυνημάτων (προσκυνηματικοί ναοί
ξενώνες προσκυνητών, νοσοκομεία κ.α.).

Προσκυνήματα στο Βυζάντιο

το *Itinerarium* της Εγερίας (381-384)

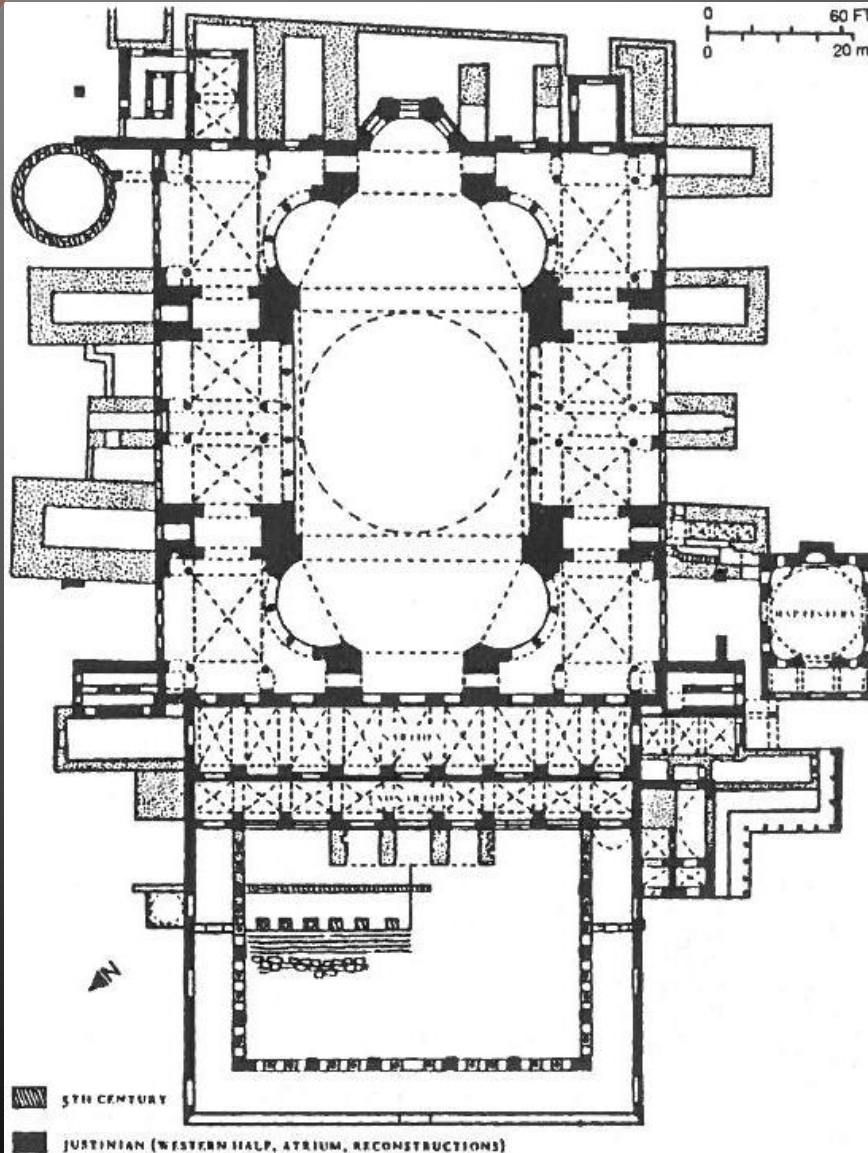
Προσκυνήματα στην Κωνσταντινούπολη

Κωνσταντινούπολη. Αγία Σοφία

Προσκυνήματα στην Κωνσταντινούπολη

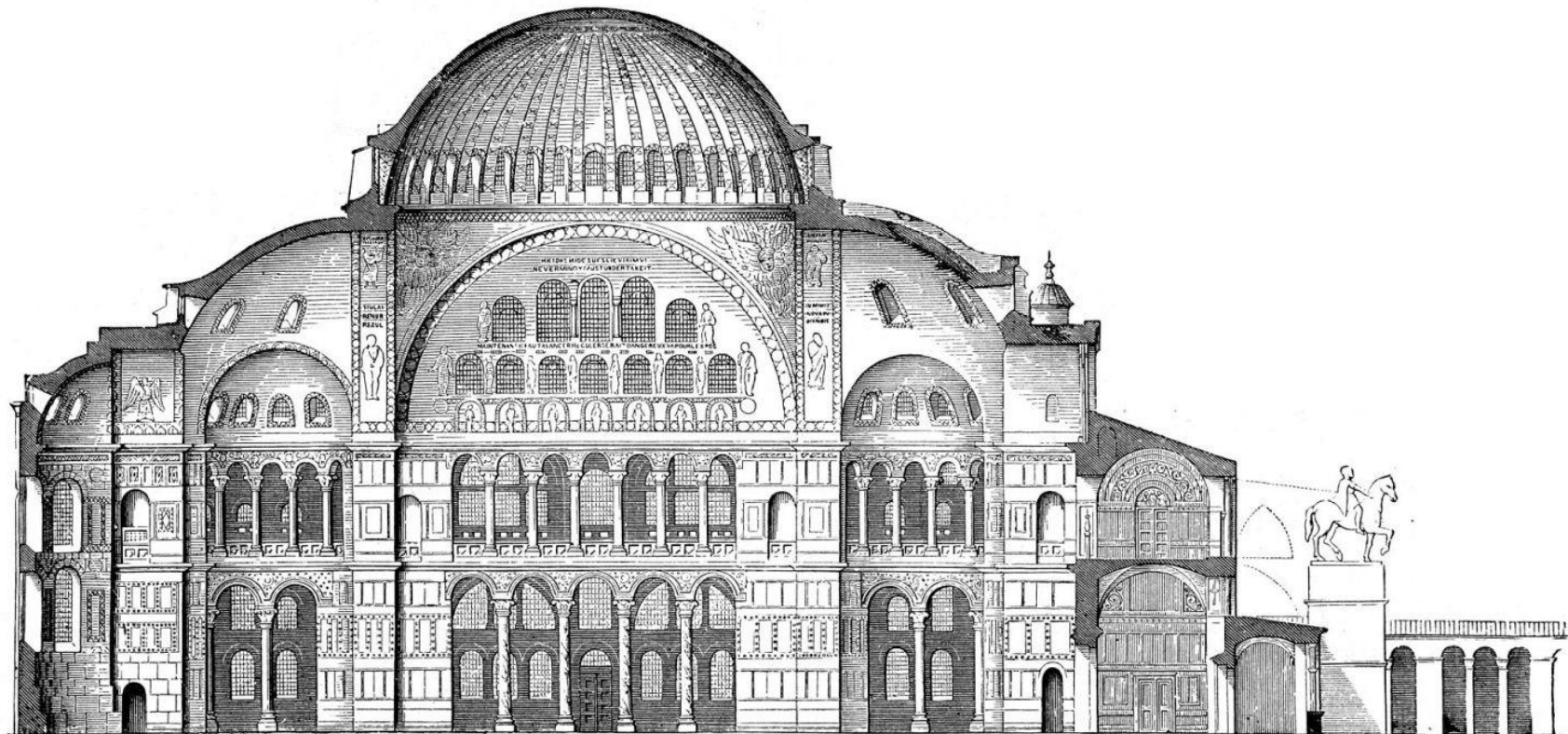
Η Ιουστινιάνεια Αγία Σοφία στην Κωνσταντινούπολη, η Μεγάλη Εκκλησία των βυζαντινών, αντικατέστησε την Θεοδοσιανή ξυλόστεγο βασιλική του 415 που κάηκε το 532 κατά τη στάση του Νίκα.

Η ανέγερση του ναού με αρχιτέκτονες τον Ανθέμιο από τις Τράλλεις και τον Ισίδωρο από τη Μίλητο ξεκίνησε στις 23 Φεβρουαρίου του 532, ενώ ο νέος μεγαλόπρεπος τρούλιος καθεδρικός της βυζαντινής πρωτεύουσας εγκαινιάστηκε από τον Ιουστινιανό Α' στις 27 Δεκεμβρίου του 537.

Το ανατολικό τόξο, ο τρούλος και η ανατολική αψίδα κατάρρευσαν ως αποτέλεσμα των σεισμών του 553 και 557. Ο ναός επισκευάστηκε από τον Ισίδωρο τον νεότερο, που υπερύψωσε τον τρούλο κατά 6.26μ., και εγκαινιάστηκε εκ νέου στις 23 Δεκεμβρίου του 563 από τον ίδιο αυτοκράτορα.

Κωνσταντινούπολη. Αγία Σοφία

Προσκυνήματα στην Κωνσταντινούπολη

Κωνσταντινούπολη. Αγία Σοφία

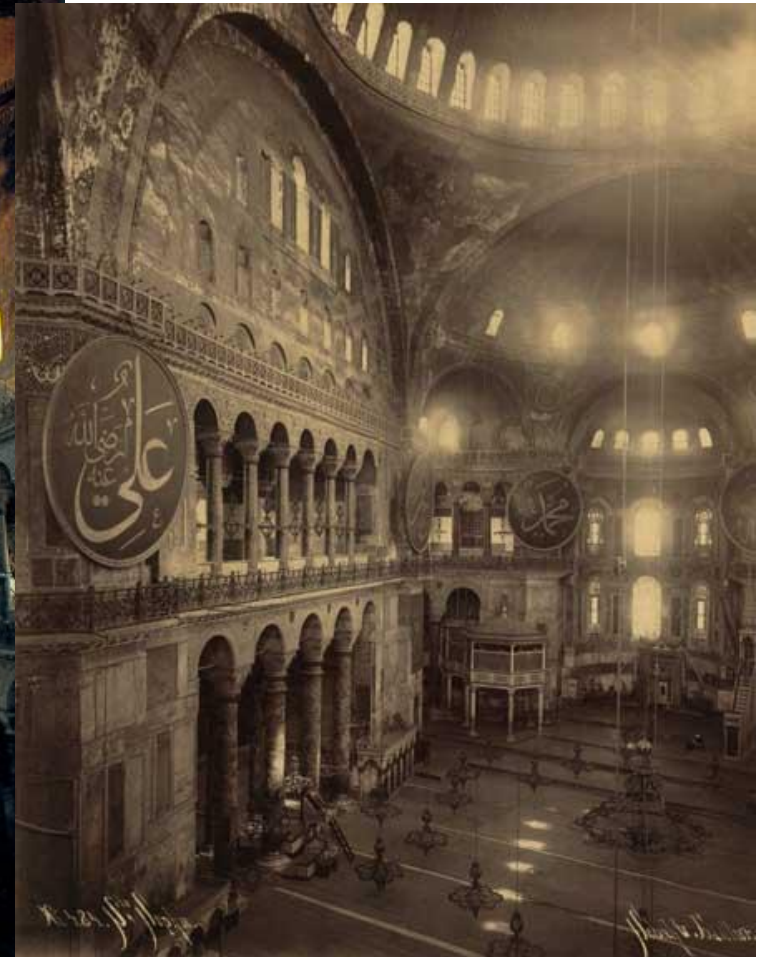
Προσκυνήματα στην Κωνσταντινούπολη

Προσκυνήματα στην Κωνσταντινούπολη

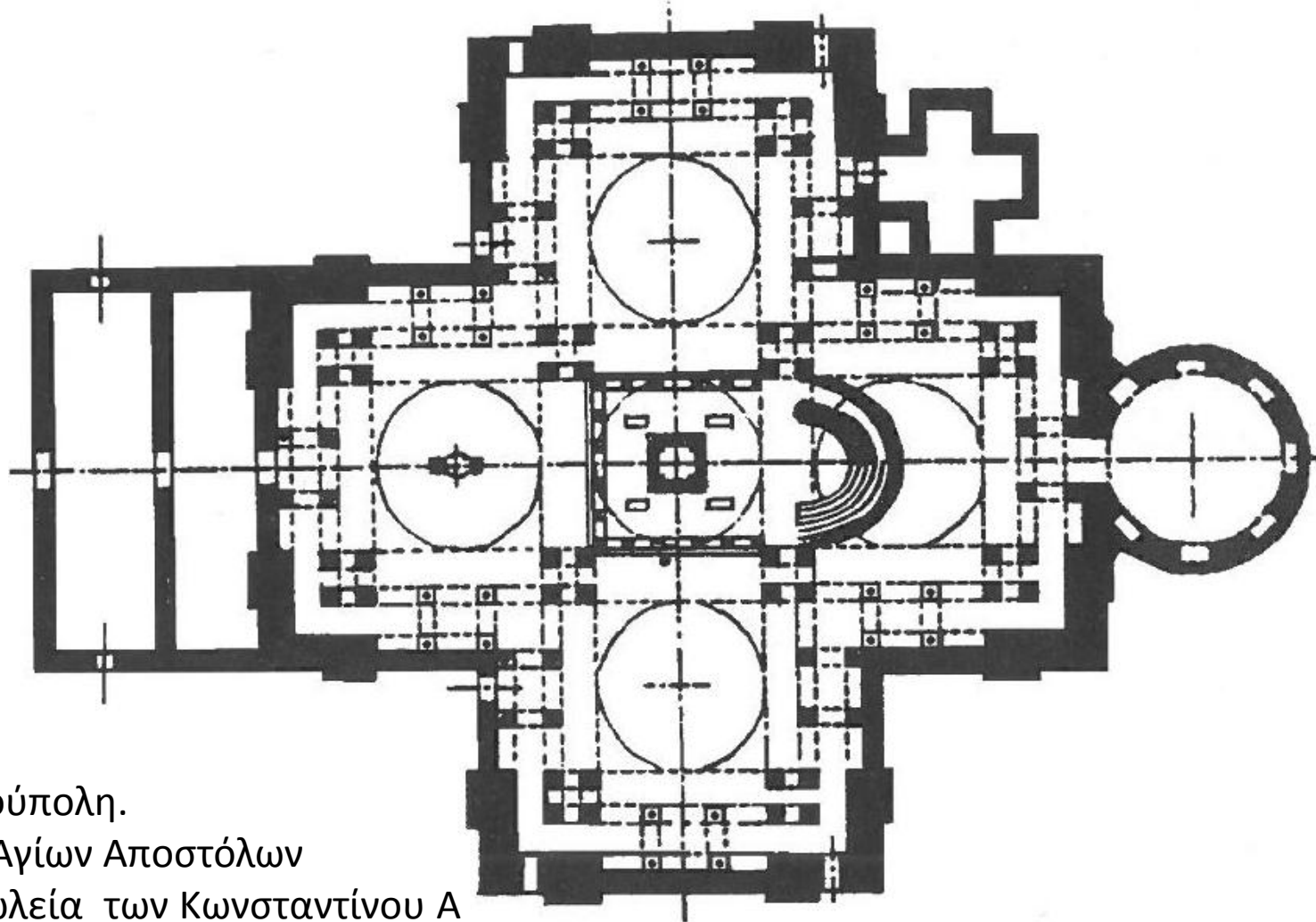
κατά τον Προκόπιο, ο τρούλλος της Αγίας Σοφίας μοιάζει «ως από ουρανού εξημμένη χρυσή σφαίρα»

Προσκυήματα στην Κωνσταντινούπολη

Ο ναός των Αγίων Αποστόλων, που για αιώνες αποτέλεσε το μαυσωλείο των βυζαντινών αυτοκρατόρων, στην Κωνσταντινούπολη.

Κωνσταντινούπολη.

Ο ναός των Αγίων Αποστόλων
με τα μαυσωλεία των Κωνσταντίνου Α
και Ιουστινιανού Α

Προσκυνήματα στην Κωνσταντινούπολη

Το προσκύνημα της αγίας Ευφημίας

(α) στον τάφο της αγίας στη Χαλκηδόνα,

και

(β) στον εξαγωνικό ναό της στην Κωνσταντινούπολη, όπου μεταφέρθηκαν τα λείψανά της την περίοδο βασιλείας του Ηρακλείου (610-641)

Ο πρώτος ναός ανεγέρθηκε τον 4^ο αιώνα πάνω από τον τάφο της αγίας στα περίχωρα της Χαλκηδόνας. Επρόκειτο για βασιλική συνδεδεμένη με ένα περίκεντρο, κυκλικού σχήματος, μαρτύριο, στο εσωτερικό του οποίου υπήρχε η αργυρή σαρκοφάγος της αγίας. Το λείψανο της ήταν γνωστό για το αίμα που ανάβλυζε ετησίως με τρόπο θαυματουργό, το οποίο συγκεντρωνόταν, και μοιραζόταν στους προσκυνητές σε γυάλινα φιαλίδια. Στο εσωτερικό του σημαντικότερου προσκυνήματος μάρτυρα της περιοχής πρωτεύουσας διεξήχθη το 451 η Σύνοδος της Χαλκηδόνας.

Ο ναός καταστράφηκε την περίοδο του Ηρακλείου την περίοδο των περσικών επιδρομών και τα λείψανα της αγίας και το προσκύνημα μεταφέρθηκαν εντός των τειχών της πρωτεύουσας.

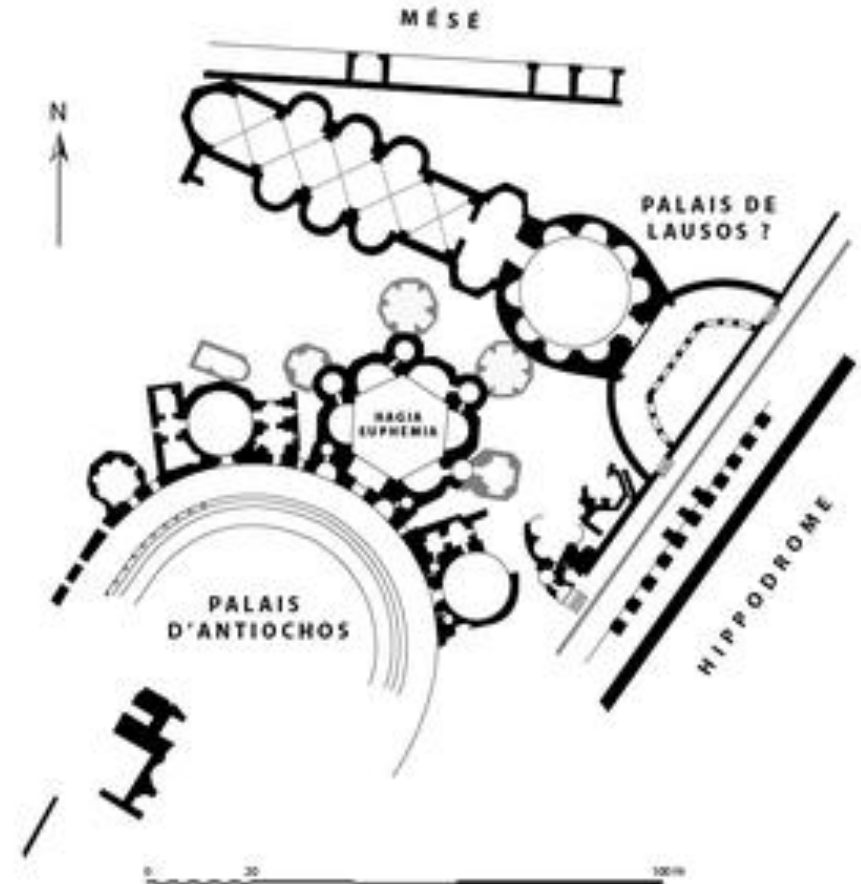
Προσκυνήματα στην Κωνσταντινούπολη

Τον 7^ο αιώνα, επί βασιλείας Ηρακλείου τα λείψανα της αγίας Ευφημίας μεταφέρθηκαν στην Κωνσταντινούπολη εντός της μεγάλης εξαγωνικής αίθουσας του ιδιωτικού ανακτόρου του Αντιόχου, βορείως και σε επαφή με τον ιππόδρομο.

Το κοσμικό ιδιωτικό κτήριο, που είχε στο μεταξύ περάσει στην περιουσία του ανακτόρου μετατράπηκε σε ναό που έμεινε γνωστός ως *Ἁγία Εὐφημία ἐν τῷ Ἴπποδρόμῳ*.

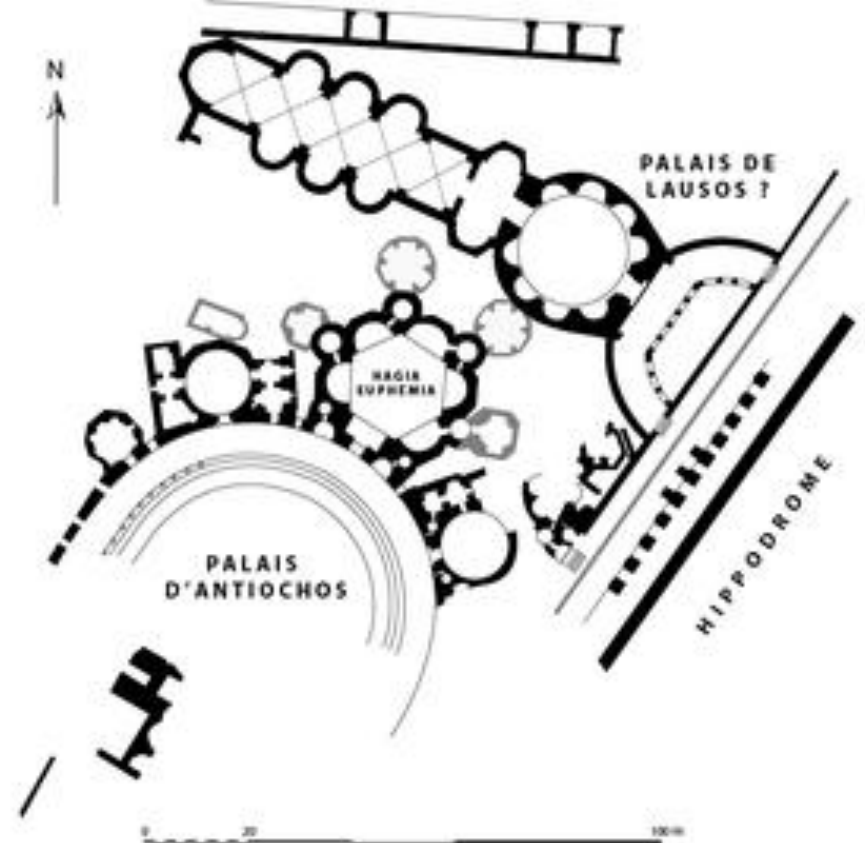
Κατά την περίοδο της εικονομαχίας, ο Κωνσταντίνος Ε΄ βεβήλωσε τον ναό και διέταξε να πεταχτούν τα λείψανα της Αγίας στην θάλασσα. Ως από θαύμα, τα λείψανα διατηρήθηκαν, ενώ κατά την περίοδο βασιλείας της Ειρήνης της Αθηναίας επανήλθαν εντός του ανακαινισμένου από την αυτοκράτειρα ναού της.

Η εκκλησία, που την περίοδο 1280-1290 διακοσμήθηκε με σειρά τοιχογραφιών οι οποίες απεικόνιζαν τον βίο της αγίας, διατηρήθηκε εν λειτουργία έως το τέλος της βυζαντινής αυτοκρατορίας.

Προσκυνήματα στην Κωνσταντινούπολη

Προσκυνήματα στην Κωνσταντινούπολη

Το διαχρονικό προσκύνημα της Ζωοδόχου Πηγής στο Μπαλουκλί.

Η Ζωοδόχος Πηγή του Μπαλουκλί ή Παναγία η Μπαλουκλιώτισσα, βρίσκεται έξω από τη δυτική πύλη της Σηλυβρίας, όπου υπήρχαν τα λεγόμενα "παλάτια των πηγών", στα οποία οι Βυζαντινοί Αυτοκράτορες παραθέριζαν την Άνοιξη, και περιλαμβάνει την ομώνυμη μονή, τον ναό και το αγίασμα Το όνομα του αγιάσματος και του περί αυτό προσκυνήματος προέρχεται από την τουρκική λέξη balık, που σημαίνει ψάρι, από τα ψάρια του αγιάσματος.

Προσκυνήματα στην Κωνσταντινούπολη

Σήμερα στην αυλή της Ζωοδόχου Πηγής βρίσκονται οι τάφοι των οικουμενικών πατριαρχών. Το αγίασμα πηγάζει από μαρμαρόκτιστη δεξαμενή.

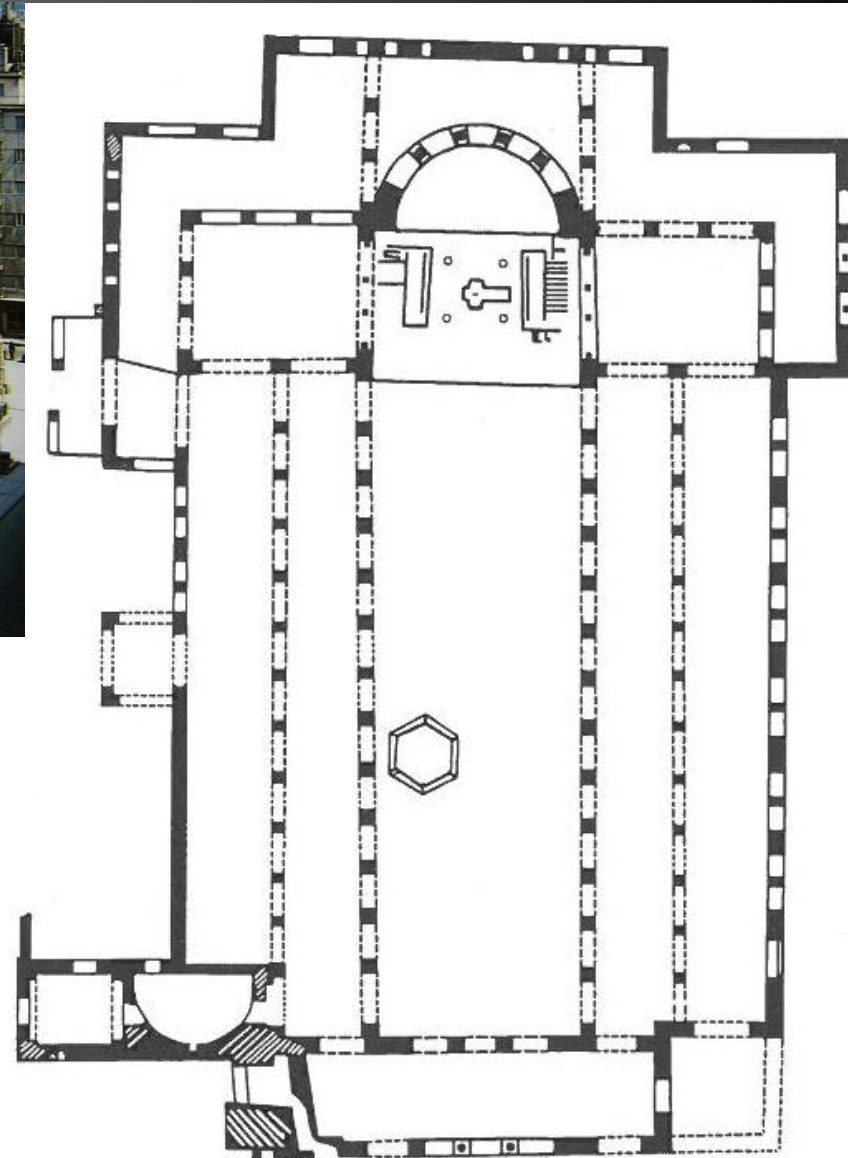
Η απαρχή του αγιάσματος τοποθετείται την εποχή του Λεόντα Α' (457-474) , ωστόσο το αγίασμα και ο ναός του προσκυνήματος συνδέεται κατά παράδοση και με τον Ιουστινιανό Α' που τον ανακαίνισε το 559 όσο και με την Ειρήνη την Αθηναία (797-802) τον Βασίλειο τον Α' (867-886) και τον Ρωμανό Α' Λεκαπηνό (920-944), που τον ανέκτησαν μετά από ισάριθμες καταστροφές του. Ο σημερινός ναός χρονολογείται την περίοδο μετά το 1830 ,

Προσκυνήματα στον ελλαδικό χώρο: Θεσσαλονίκη

Άγιος Δημήτριος Θεσσαλονίκης

Προσκυήματα στον ελλαδικό χώρο: Θεσσαλονίκη

Άγιος Δημήτριος Θεσσαλονίκης

Προσκυνήματα στον ελλαδικό χώρο: Θεσσαλονίκη

- γραπτές πηγές που αφορούν στο μαρτύριο και το προσκύνημα του αγίου Δημητρίου κατά τους βυζαντινούς χρόνους

- η αρχιτεκτονική του προσκυνηματικού ναού και τον προσκτισμάτων του, συμπεριλαμβανομένων του τάφου του αγίου, της κρύπτης με το αγίασμα και του ξενώνα-νοσοκομείου των προσκυνητών που εντοπίστηκε ανασκαφικά στα νότια του ναού,

- ο μνημειακός διάκοσμος του προσκυνηματικού ναού και οι διάφορες ερμηνευτικές προτάσεις σχετικά με την εικονογραφία του,

Άγιος Δημήτριος Θεσσαλονίκης

Προσκυνήματα στον ελλαδικό χώρο: Θεσσαλονίκη

Άγιος Δημήτριος Θεσσαλονίκης

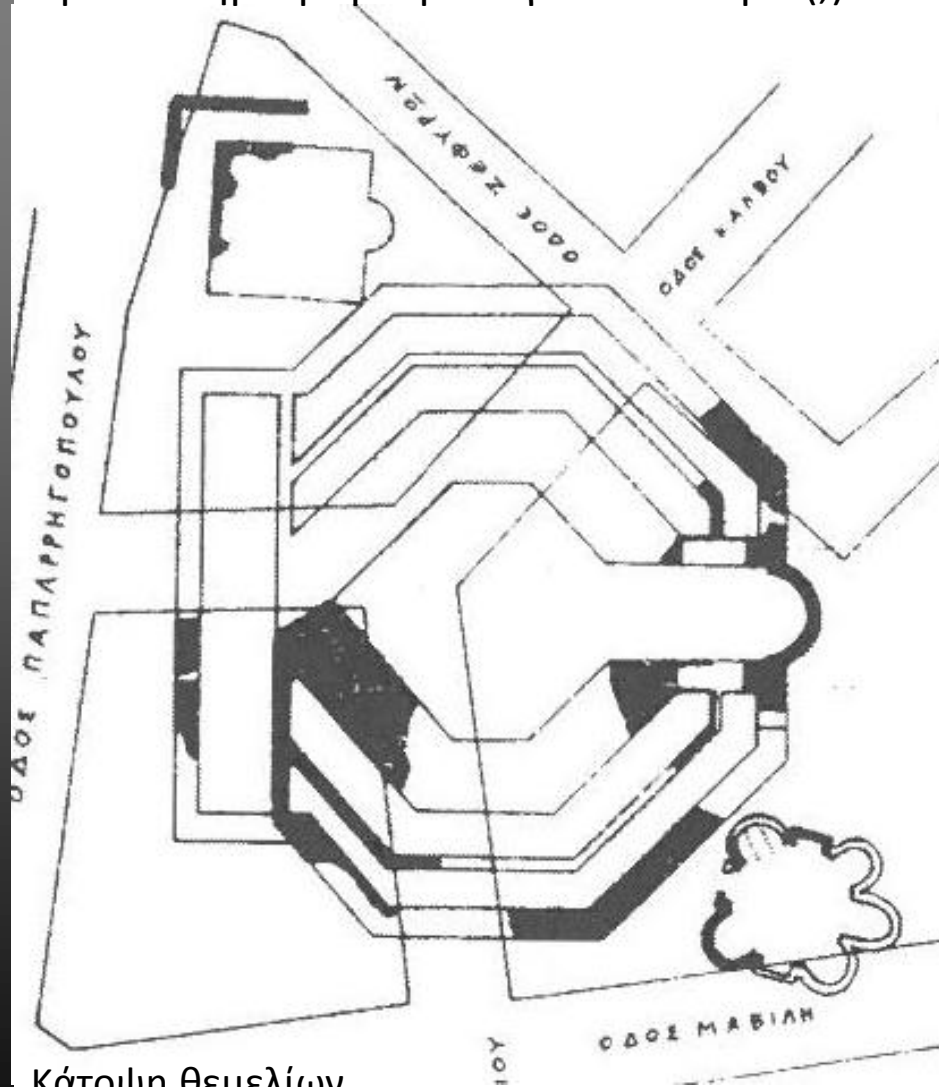

- τα αρχαιολογικά τεκμήρια του προσκυνήματος, όπως οι μολύβδινες ευλογίες και οι υστεροβυζαντινές εφυαλωμένες κούπες με το μονόγραμμα του μυροβλήτη αγίου

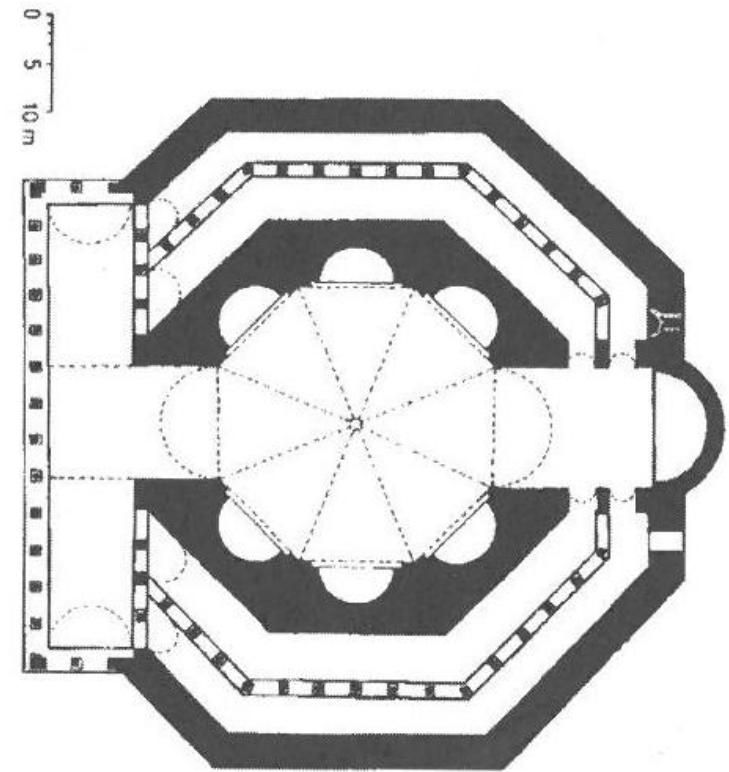

Προσκυνήματα στον ελλαδικό χώρο: Θεσσαλονίκη

Προσκύνημα-μαρτύριο Αγίου Νέστορα (;)

Κάτοψη θεμελίων

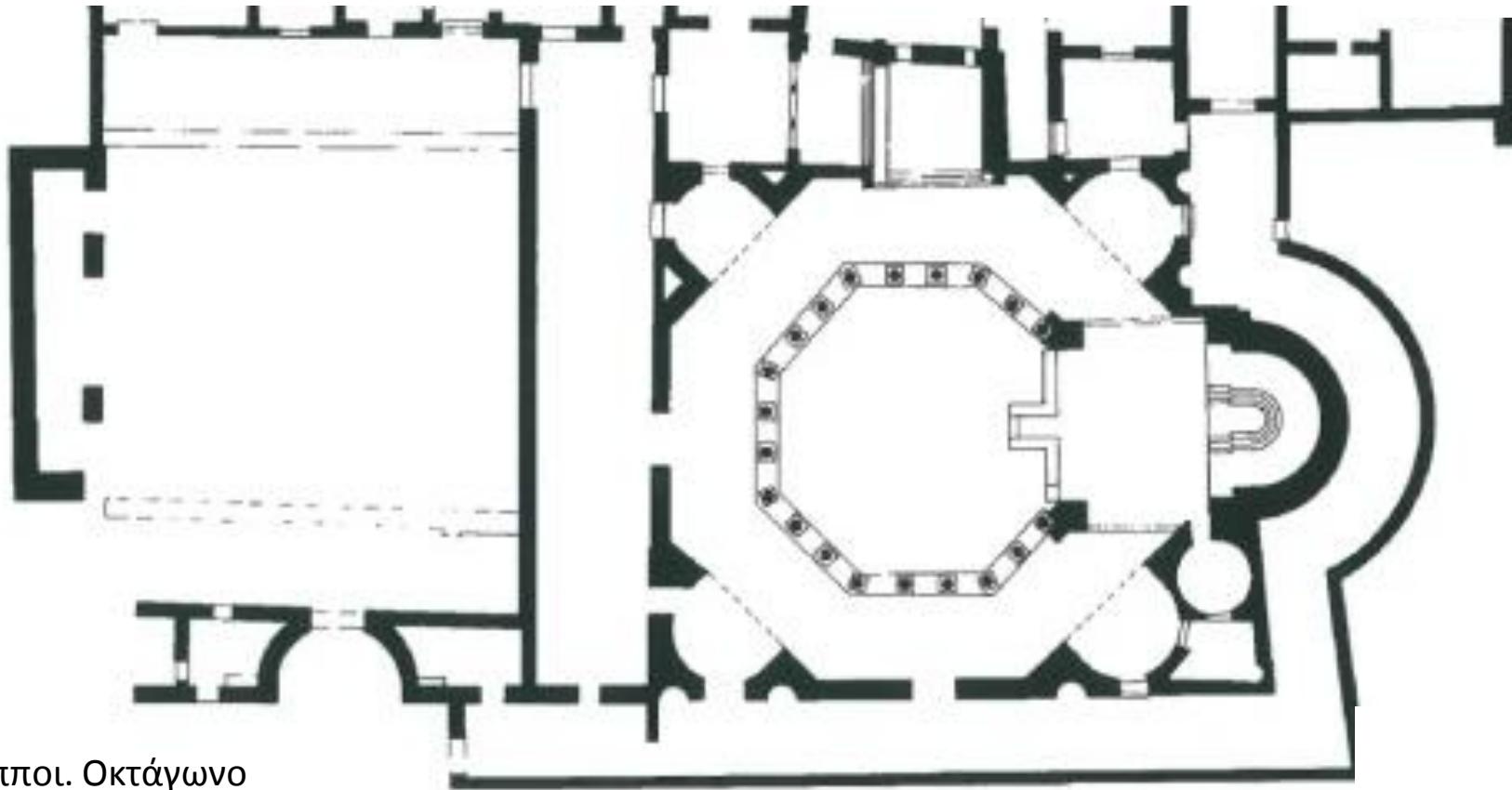

Υποθετική αποκατάσταση

Προσκυήματα στον ελλαδικό χώρο: Φίλιπποι

το Οκταγώνο των Φιλίππων και ο συγκείμενος στον ναό ξενώνας προσκυνητών που συνδέεται με πρωτοβυζαντινό προσκύνημα στον κατά παράδοση τάφο του αποστόλου Παύλου. Ο ναός του 5^{ου} αι. Ανήκε στον τύπο του ελεύθερου οκταγώνου σύνθετης κάτοψης και μετατράπηκε σε εγγεγραμμένο οκτάγωνο με την προσθήκη των τεσσάρων γωνιαίων κογχών κατά τον 6^ο αι., παράλληλα με την ανέγερση της θολωτής βασιλικής Β'.

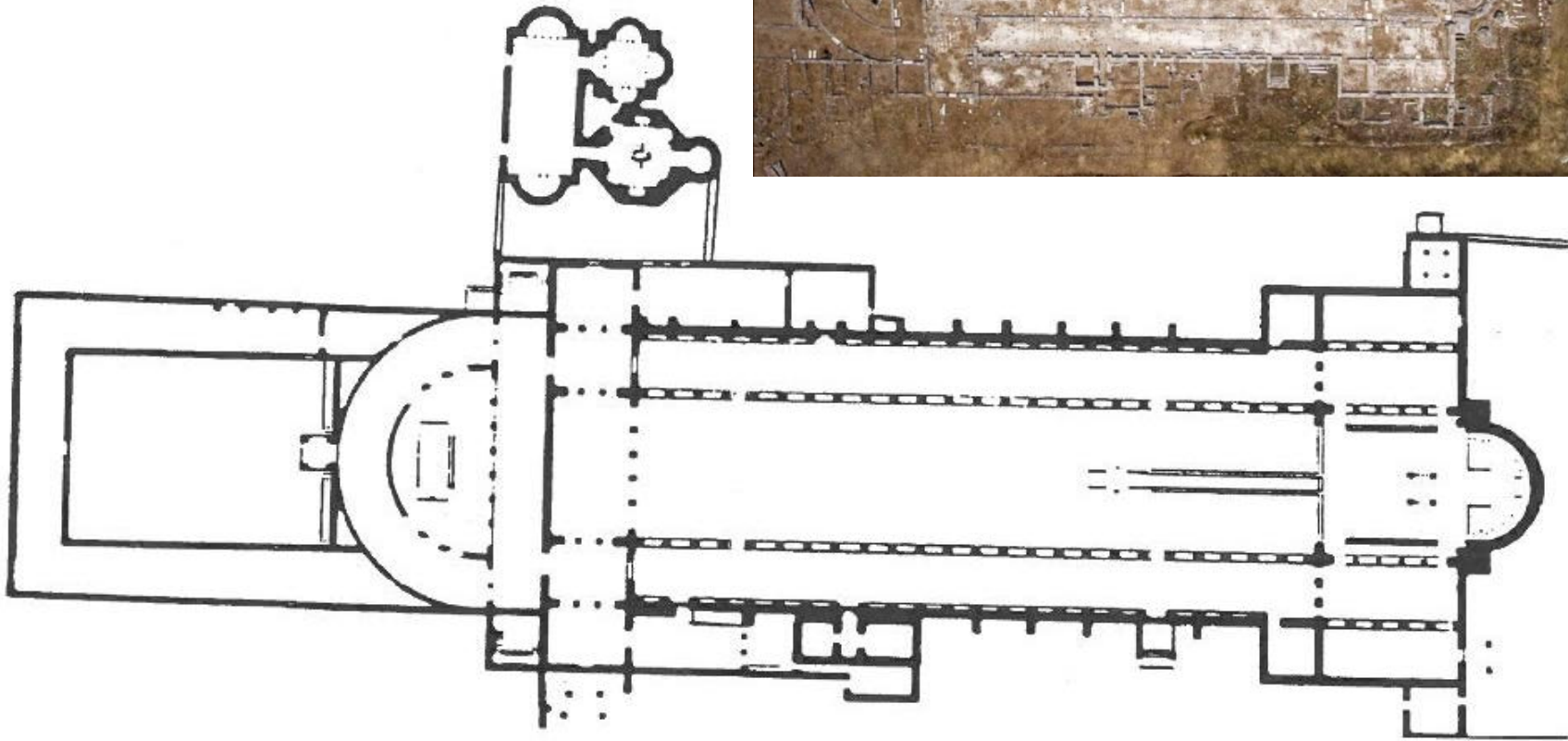

Φίλιπποι. Οκτάγωνο

Προσκυήματα στον ελλαδικό χώρο: Λέχαιο

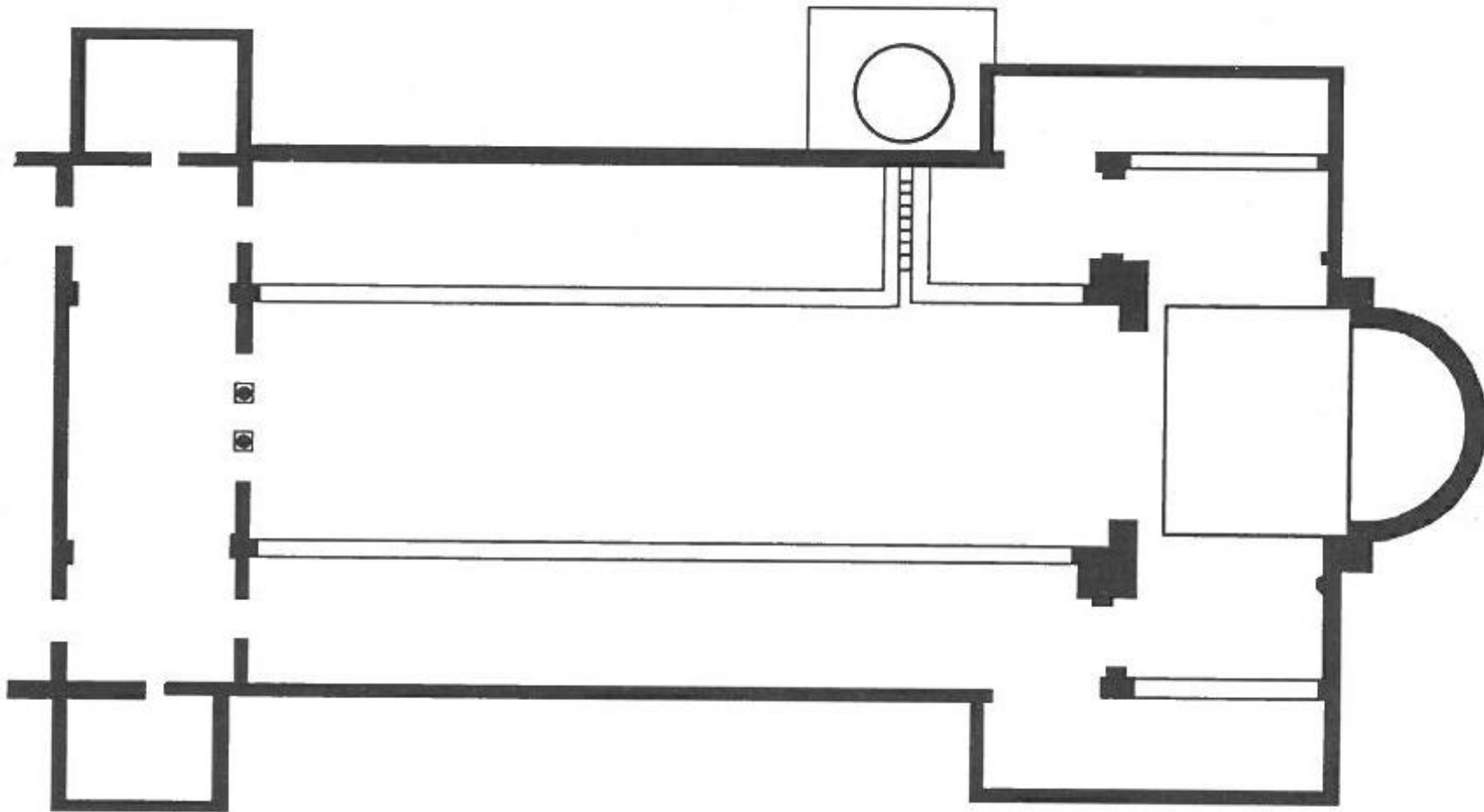
το προσκύνημα του Αγίου Λεωνίδα στο Λέχαιο της Κορίνθου

Προσκυνήματα στον ελλαδικό χώρο: Αθήνα

το προσκύνημα – μαρτύριο του αγίου Λεωνίδα στην Αθήνα: η βασιλική του Ιλισσού και το παρ' αυτή σταυροσχημο μαρτύριο.

Προσκυνήματα στον ελλαδικό χώρο: Άθως

Άγιο Όρος - Άθως

Προσκυνήματα στον ελλαδικό χώρο: Άθως

Προσκυνήματα στον ελλαδικό χώρο: Άθως

Άγιο Όρος – Άθως / Πρωτάτο: Λιτάνευση της εικόνας της Θεοτόκου «Άξιον Εστί»

Προσκυνήματα στον ελλαδικό χώρο: Άθως

Άγιο Όρος – Άθως / Μονή Βατοπεδίου – επιτάφιος του Ιωάννη ΣΤ' Κατακουζηνού

Προσκυνήματα στον ελλαδικό χώρο: Άθως

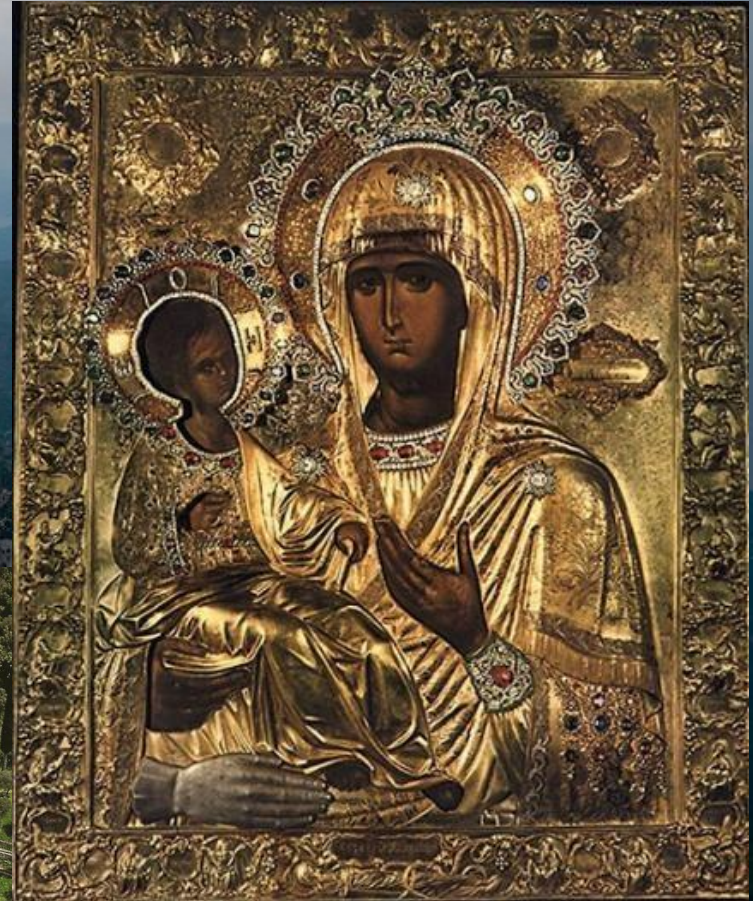

Άγιο Όρος – Άθως / Μονή Φιλοθέου– Παναγία Γλυκοφιλούσα (κατά παράδοση έργο του ευαγγελιστή Λουκά)

Προσκυνήματα στον ελλαδικό χώρο: Άθως

Η εικόνα ανήκε κατά παράδοση στον Ιωάννη Δαμασκηνό, ο οποίος διετέλεσε σύμβουλος του Χαλιφη της Συρίας. Την περίοδο της εικονομαχίας ο Λέων Γ΄ Ίσαυρος επηρέασε τον Χαλίφη εναντίον του, με αποτέλεσμα ο Ιωάννης να συλληφθεί και να απωλέσει το χέρι του. Μετά από προσευχή το χέρι επέστρεψε στη θέση του και ο Ιωάννης πρόσθεσε ένα τρίτο αργυρό χέρι στην εικόνα της Θεοτόκου.

Προσκυνήματα στον ελλαδικό χώρο: Άθως

Άγιο Όρος – Άθως / Μονή Ιβήρων – Παναγία Πορταΐτισσα κατά παράδοση έργο του ευαγγελιστή Λουκά

Προσκυνήματα σε νησιά του Αιγαίου: Πάρος

Ο ναός της Παναγίας της Εκατονταφυλιανής ή Καταπολιανής στην Πάρο, η ίδρυση της οποίας από τον Κωνσταντίνο Α΄ συνδέεται κατά παράδοση με την εκπλήρωση τάματος της Αγίας Ελένης που επισκέφτηκε το νησί το 326 κατά το ταξίδι της στους Αγίους Τόπους προς αναζήτηση του Τιμίου Σταυρού,

Προσκυνήματα σε νησιά του Αγαίου: Πάτμος

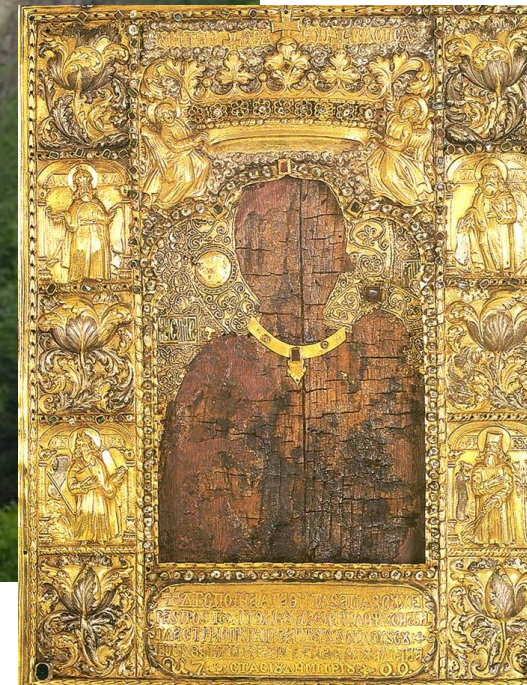
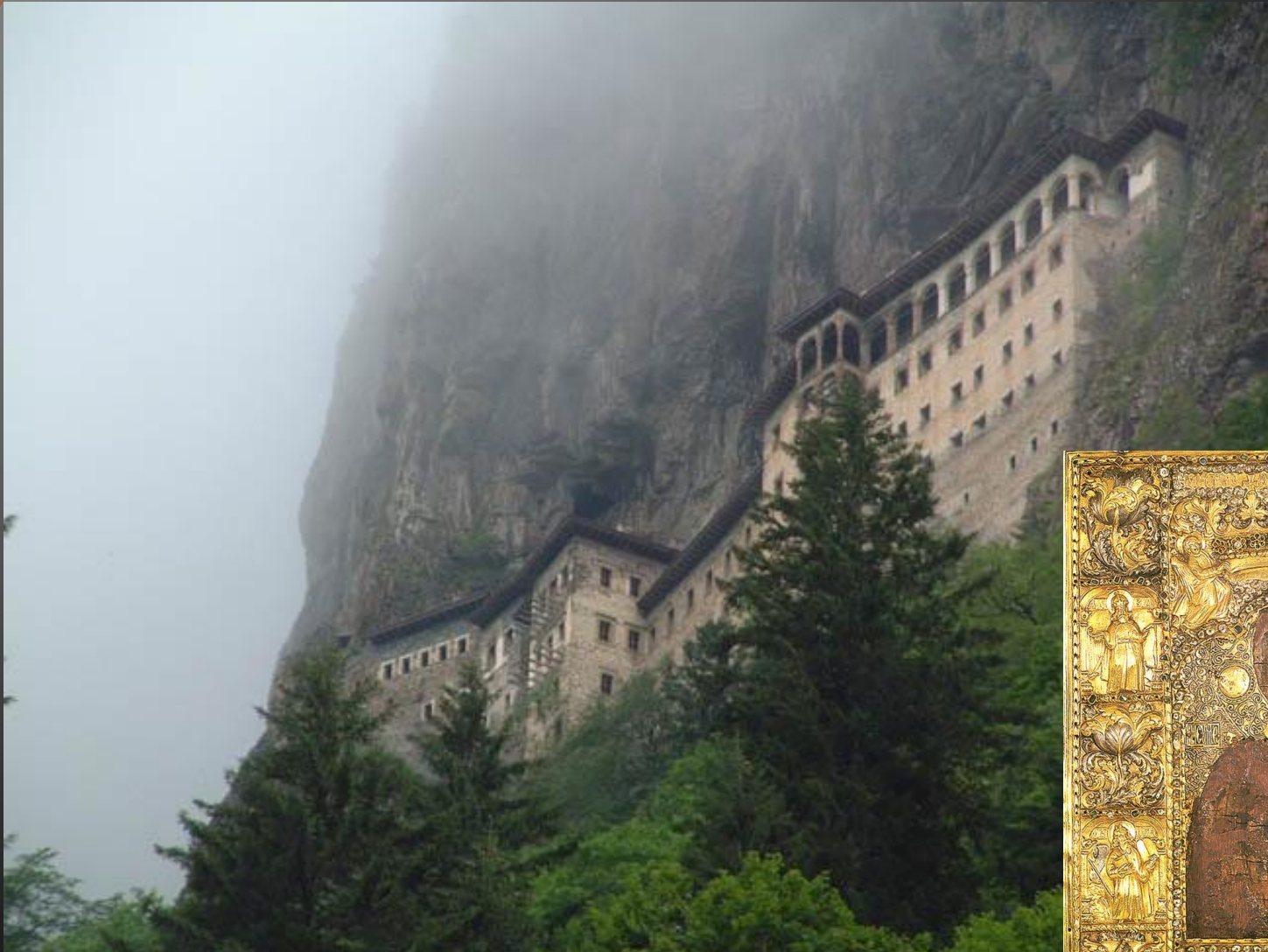

Η μονή του αγίου Ιωάννη του Θεολόγου που ιδρύθηκε κατά τη μέση βυζαντινή περίοδο στη θέση του σπηλαίου της Αποκαλύψεως και εξελίχθηκε σε σημαντικό μοναστικό και προσκυνηματικό κέντρο.

Προσκυνήματα στον Πόντο: Τραπεζούντα

Παναγία Σουμελά

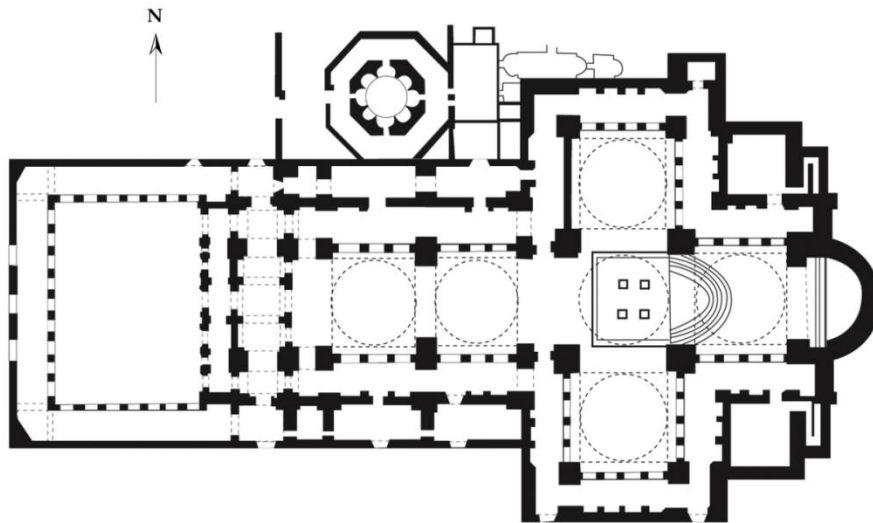
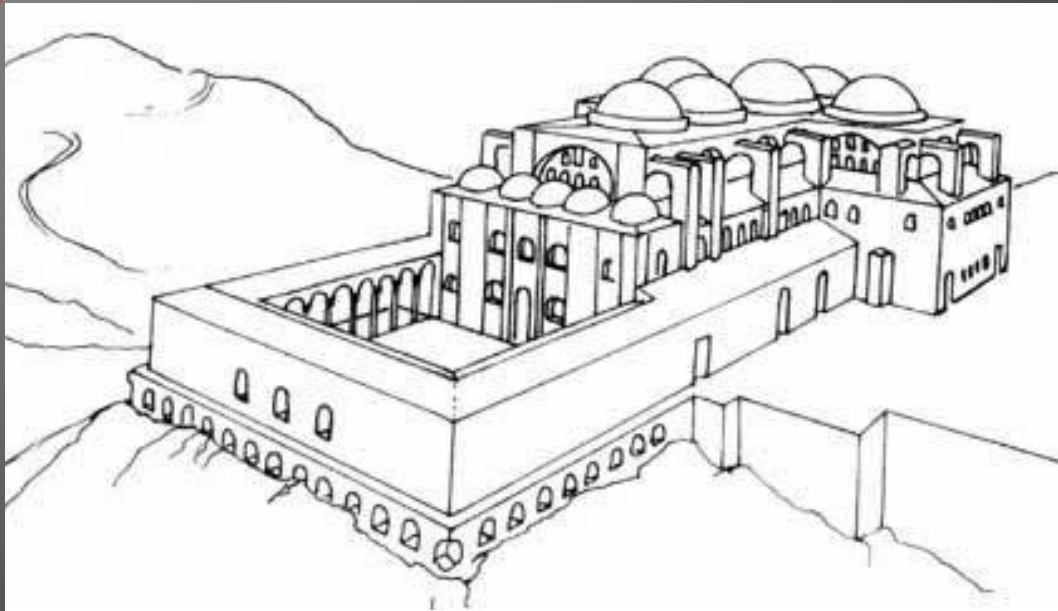
Προσκυνηματα στον Πόντο: Τραπεζούντα

το προσκύνημα του αγίου Ευγενίου

Προσκυνήματα στη Μικρά Ασία: Έφεσος

0 10 20 40m

Τρουλλαίος σταυρικός ναός Αγίου Ιωάννη του Θεολόγου

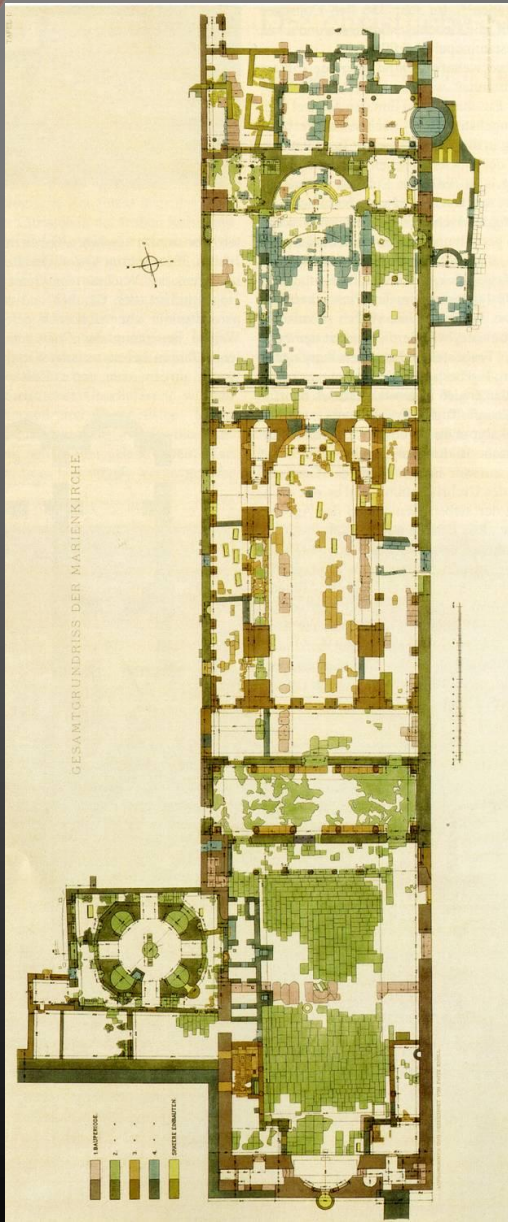

Προσκυνήματα στη Μικρά Ασία: Έφεσος

Τρουλλαίος σταυρικός ναός Αγίου Ιωάννη του Θεολόγου

Προσκυνήματα στη Μικρά Ασία: Έφεσος

Ο ναός
της Παναγίας

Προσκυνηματα στη Μικρά Ασία: Μύρα Λυκίας

Το προσκύνημα αγίου Νικολάου
στα Μύρα Λυκίας

Προσκυνήματα στη Μικρά Ασία: Σελεύκεια Πιερία (Meriamlik)

Σελεύκεια Πιερία. Προσκύνημα - μαρτύριο Αγίας Θέκλας

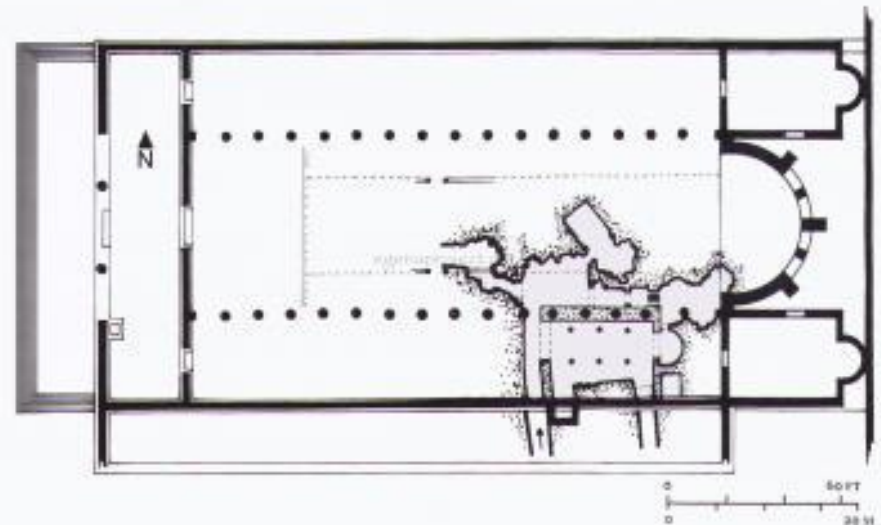
Προσκυνήματα στη Μικρά Ασία: Σελεύκεια Πιερία (Meriamlik)

Αγία Θέκλα

Προσκυνήματα στη Μικρά Ασία: Σελεύκεια Πιερία (Meriamlik)

Αγία Θέκλα

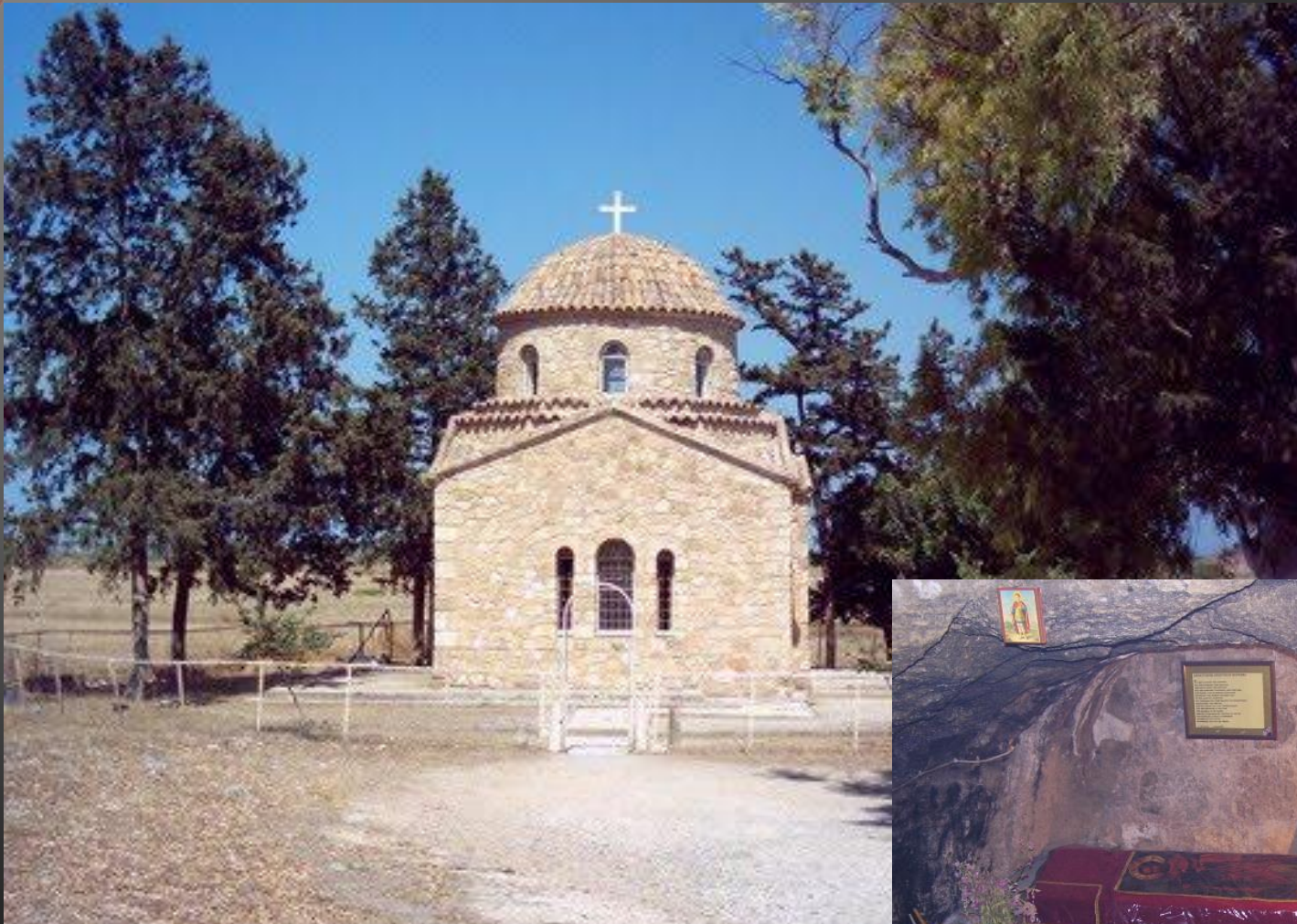
Προσκυνήματα στην Κύπρο: Σαλαμίνα

Το προσκύνημα του Απόστολου Βαρνάβα

Προσκυνήματα στην Κύπρο: Έγκωμη

Το προσκύνημα στον τάφο του Απόστολου
Βαρνάβα στην ομώνυμη μονή

Προσκυνήματα στην Κύπρο: Λάρνακα

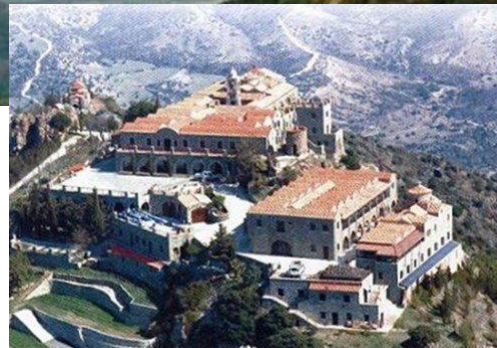

Το προσκύνημα
του Αγίου Λαζάρου

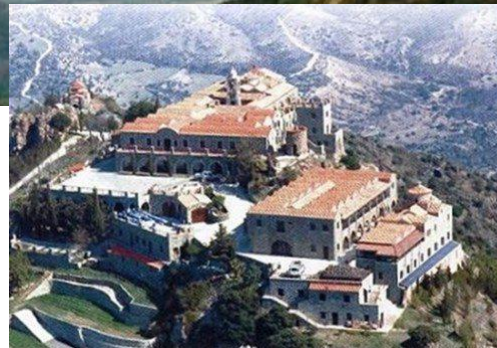
Προσκυνήματα στην Κύπρο

Το προσκύνημα στη Μονή Σταυροβουνίου που ιδρύθηκε κατά παράδοση από την Αγία Ελένη το 326, μετά την ανακάλυψη του Τιμίου Σταυρού, τμήμα του οποίου αποτελεί το επίκεντρο του προσκυνήματος

Προσκυνήματα στην Κύπρο

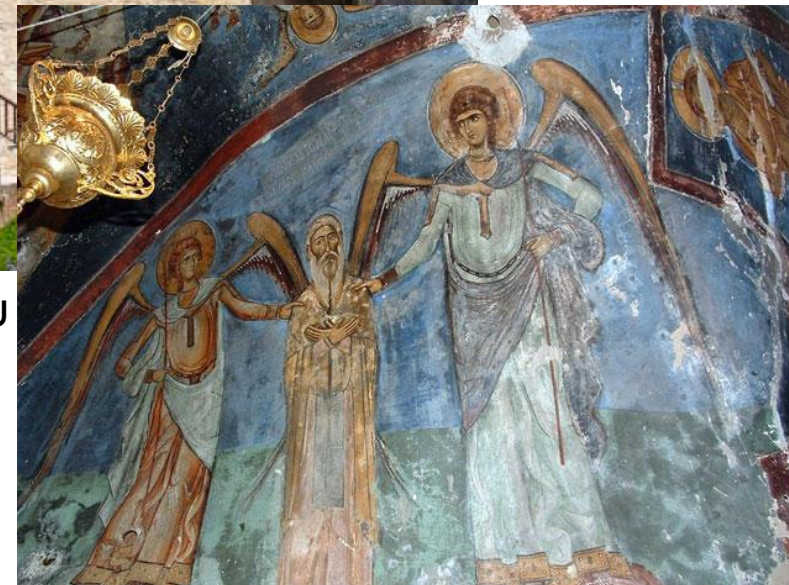
Το προσκύνημα στη Μονή Σταυροβουνίου που ιδρύθηκε κατά παράδοση από την Αγία Ελένη το 326, μετά την ανακάλυψη του Τιμίου Σταυρού, τμήμα του οποίου αποτελεί το επίκεντρο του προσκυνήματος

Προσκυνήματα στην Κύπρο: Πάφος

η μονή και η εγκλείστα του αγίου Νεοφύτου

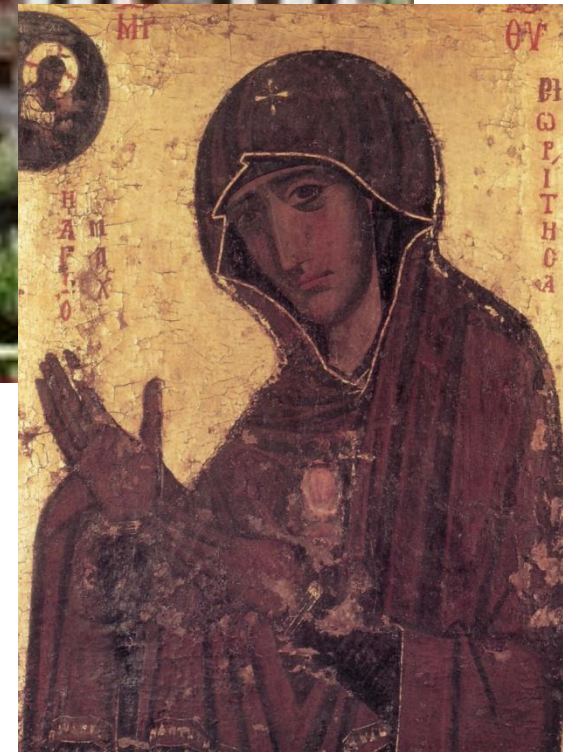
Προσκυνήματα στην Κύπρο: Τρόδος

Μονή Κύκκου.

Προσκυνήματα στην Κύπρο: Τρόδος

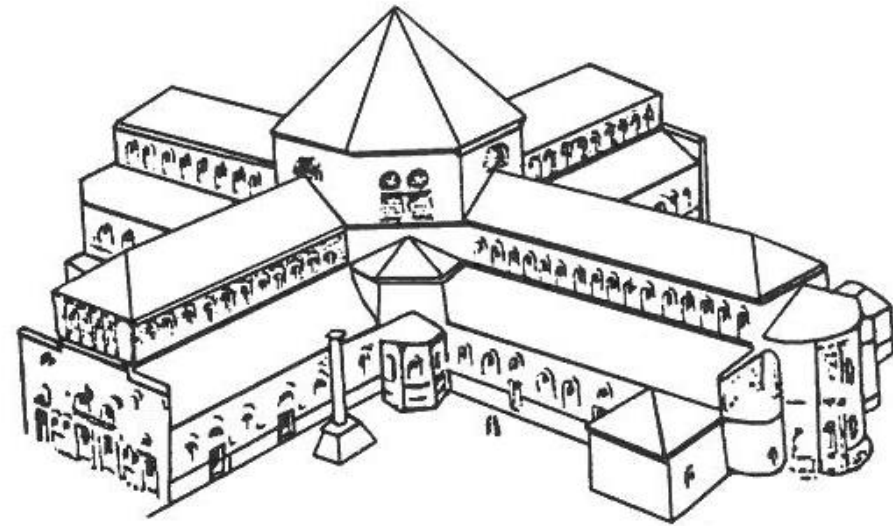
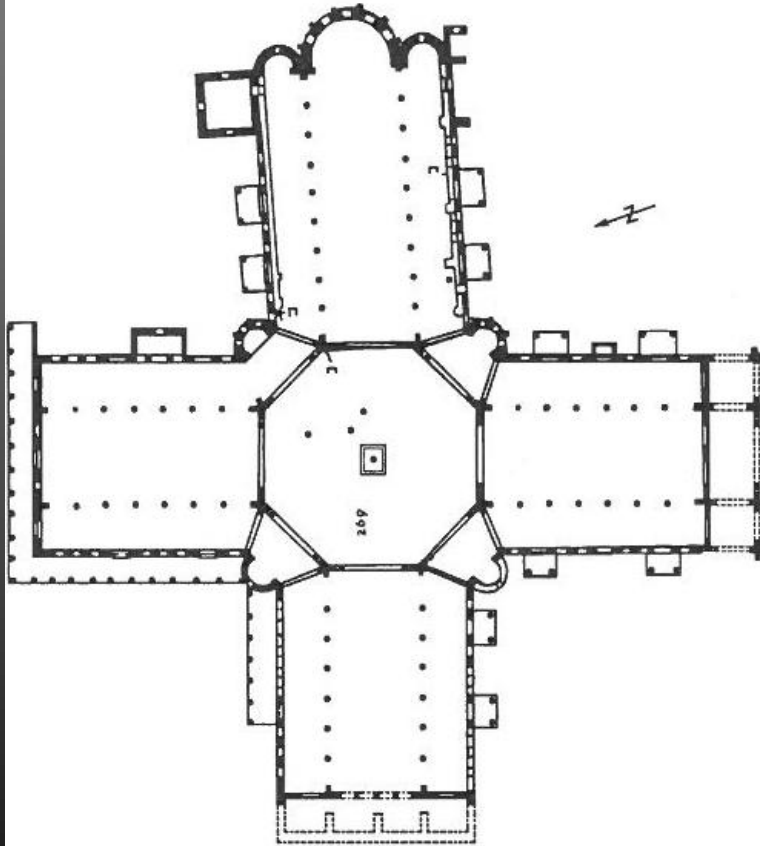

Μονή Μαχαιρά

Προσκυνήματα στη Συρία: Qal't Seman

Ο σταυρικός προσκυνηματικός ναός του Αγίου Συμεών του Στυλίτη στο Qal'at Seman της Συρίας (τέλη 5^{ου} αι.) με τρίκλιτες κεραιές γύρω από το κεντρικό οκτάγωνο που στέγαζε τον κίονα πάνω στον οποίο ασκήτευσε ο ομώνυμος άγιος.

Προσκυνήματα στη Συρία: Qal't Seman

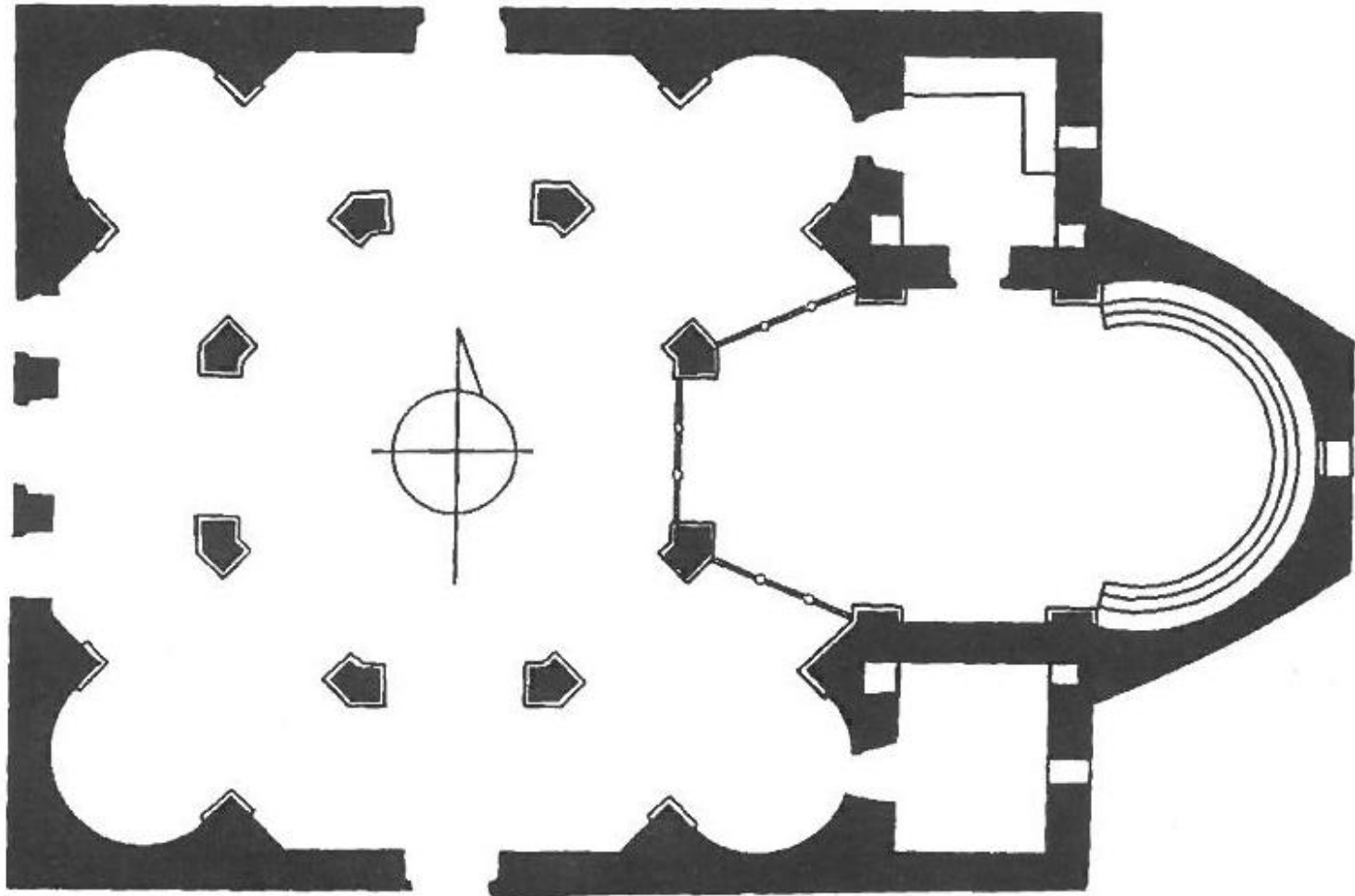
Ο σταυρικός προσκυνηματικός ναός του Αγίου Συμεών του Στυλίτη στο Qal'at Seman της Συρίας (τέλη 5^{ου} αι.) με τρίκλιτες κεραιές γύρω από το κεντρικό οκτάγωνο που στέγαζε τον κίονα πάνω στον οποίο ασκήτευσε ο ομώνυμος άγιος.

Άγιος Συμεών στο Qal'at Seman Συρίας

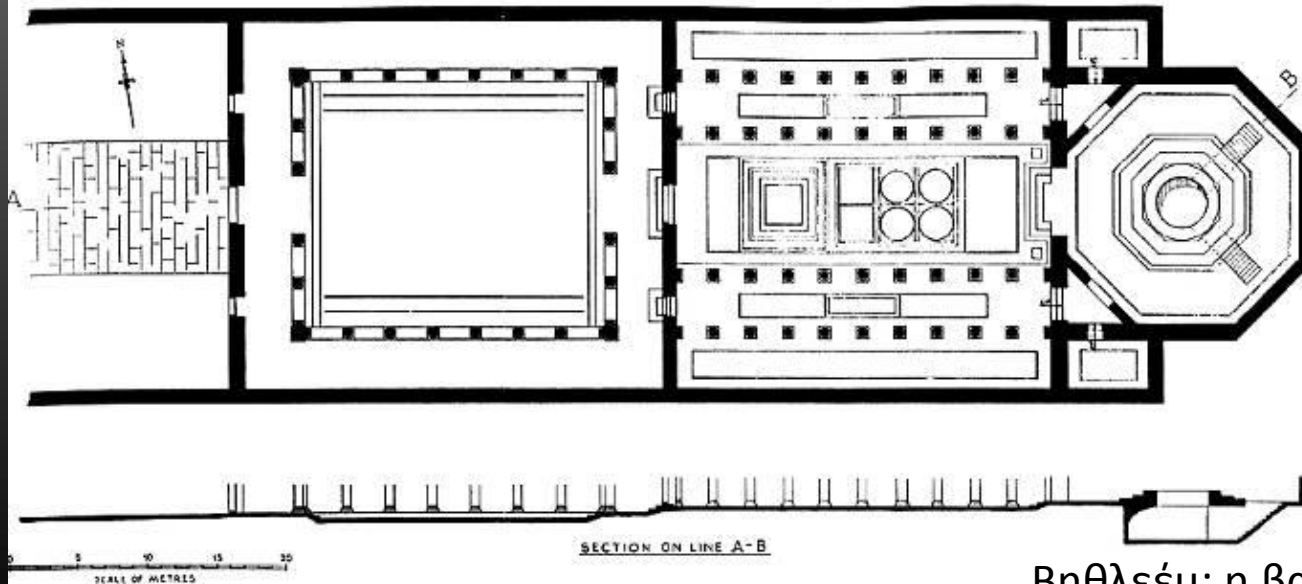
Προσκυνήματα στη Συρία: Έζρα

Το προσκύνημα του ναού του Αγίου Γεωργίου στην Έζρα,

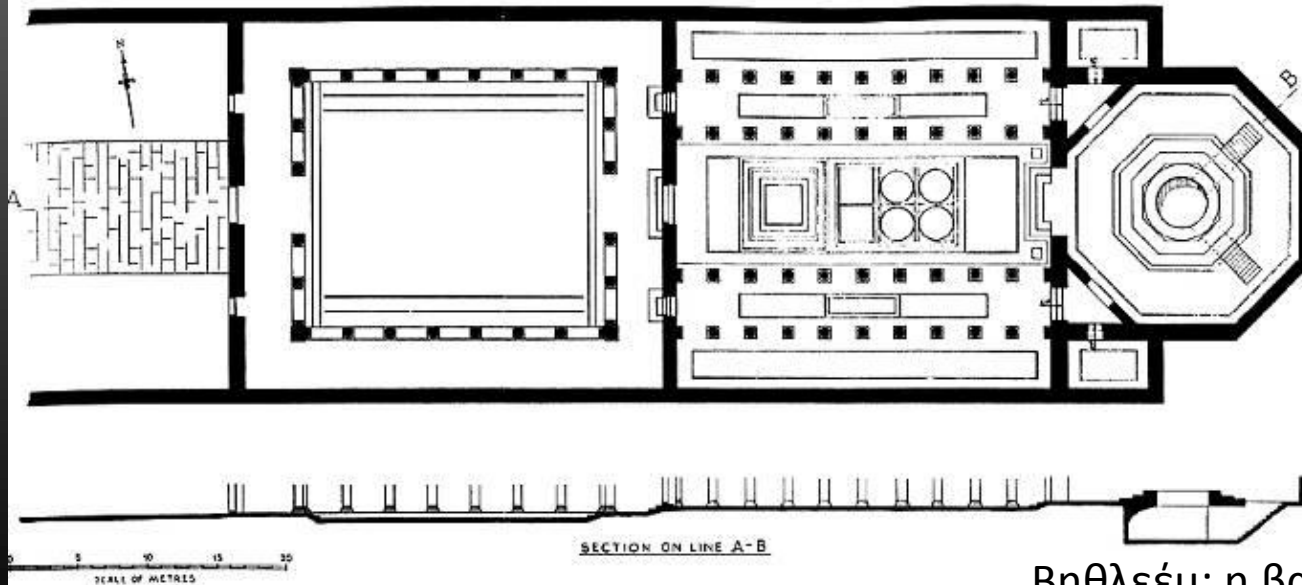
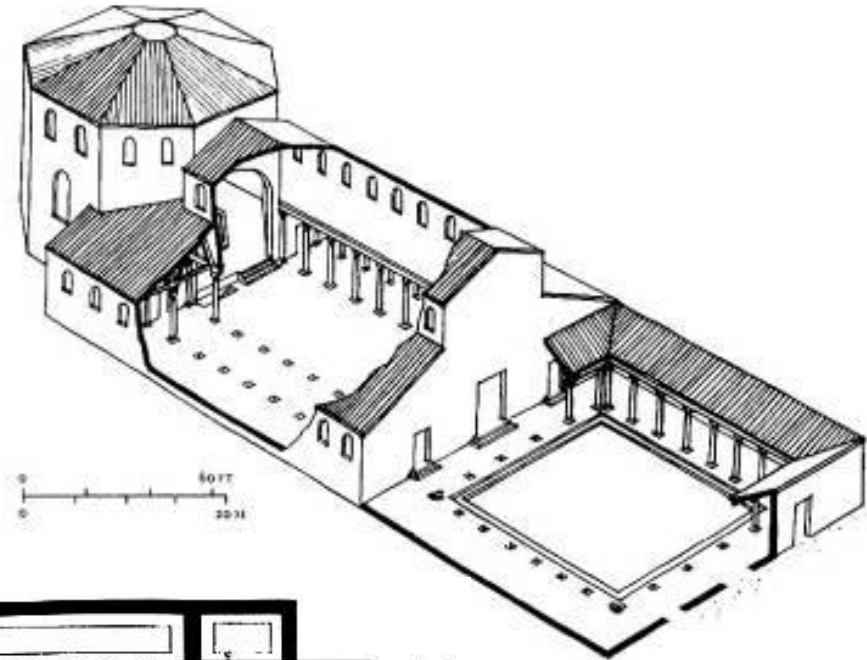
Προσκυνήματα στους Αγίους Τόπους: Βηθλεέμ

Βηθλεέμ: η βασιλική της Γεννήσεως

Προσκυήματα στους Αγίους Τόπους: Βηθλεέμ

Βηθλεέμ: η βασιλική της Γεννήσεως

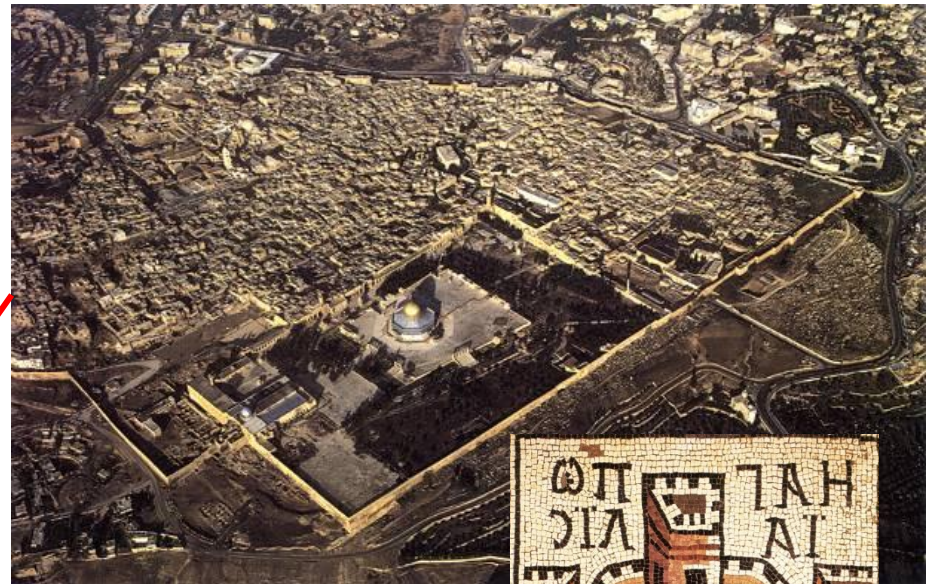
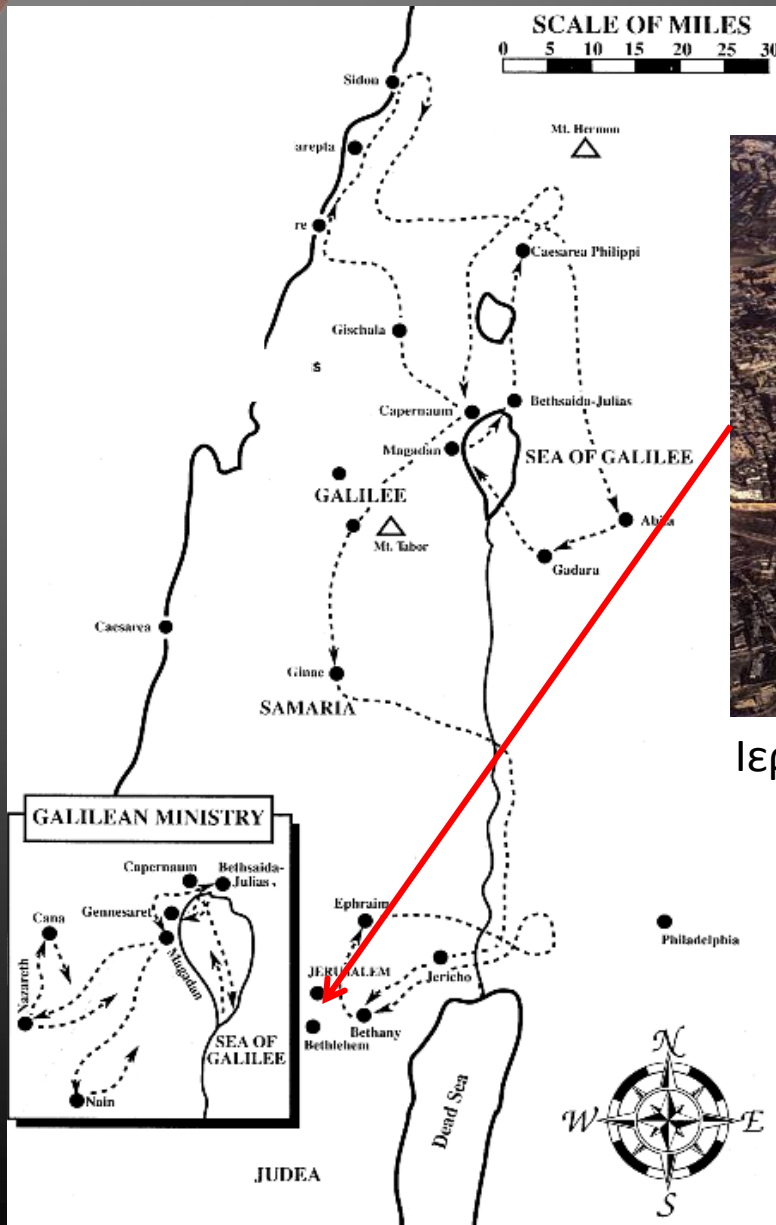

Προσκυνήματα στους Αγίους Τόπους: Ιεροσόλυμα

Ιορδανία, Madaba: ναός Αγίου Γεωργίου,
χάρτης της Συροπαλαιστίνης (6^{ος} αι.) – λεπτομέρεια της «αγίας πόλεως Ιερουσαλήμ»

Προσκυνήματα στους Αγίους Τόπους: Ιεροσόλυμα

Ιερουσαλήμ

Προσκυνήματα στους Αγίους Τόπους: Ιεροσόλυμα

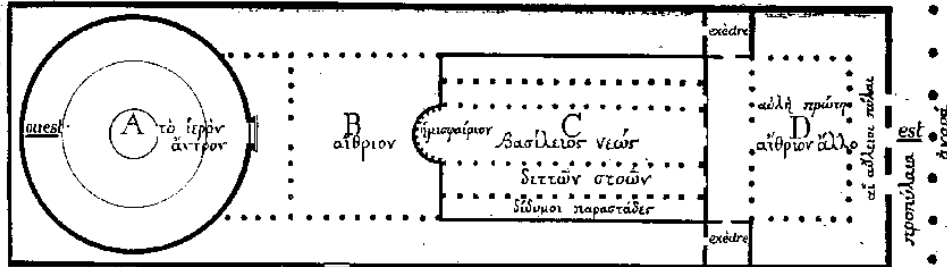
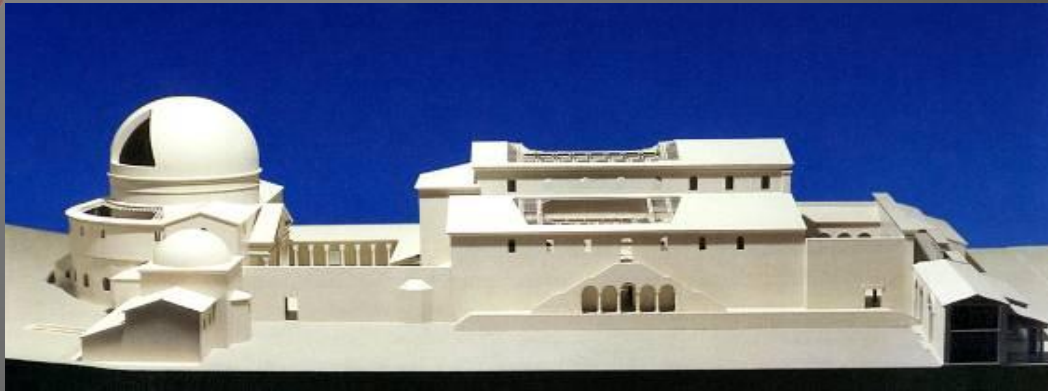
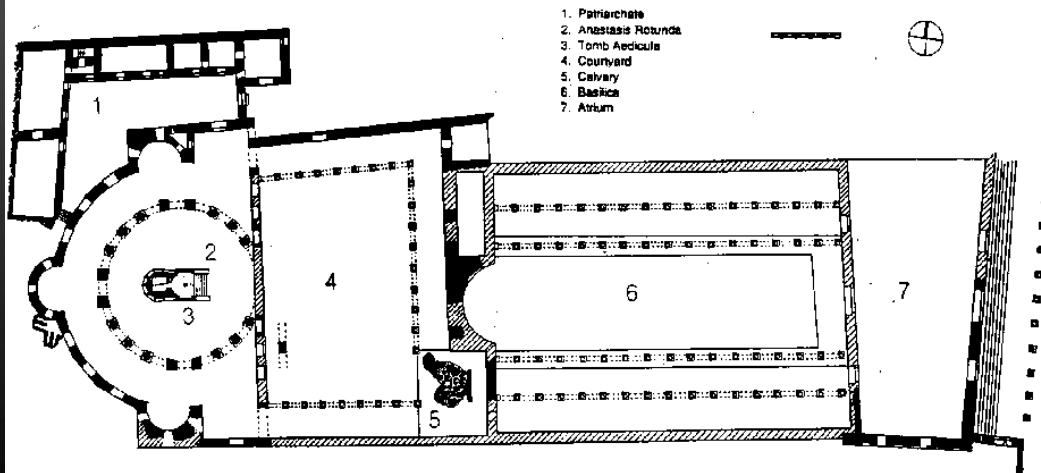

Fig. 102. — Schéma du saint-sépulchre constantinien d'après la description d'Eusèbe.

Ιεροσόλυμα:
Βασιλικῆς τῆς Αναστάσεως καὶ
Ροτόντα τοῦ Παναγίου Τάφου

Προσκυνηματα στους Αγίους Τόπους: Ιεροσόλυμα

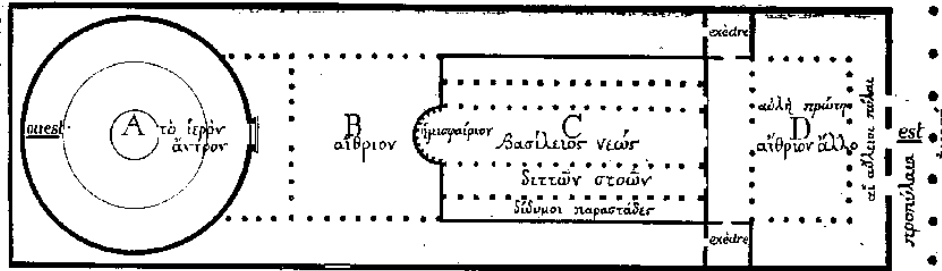
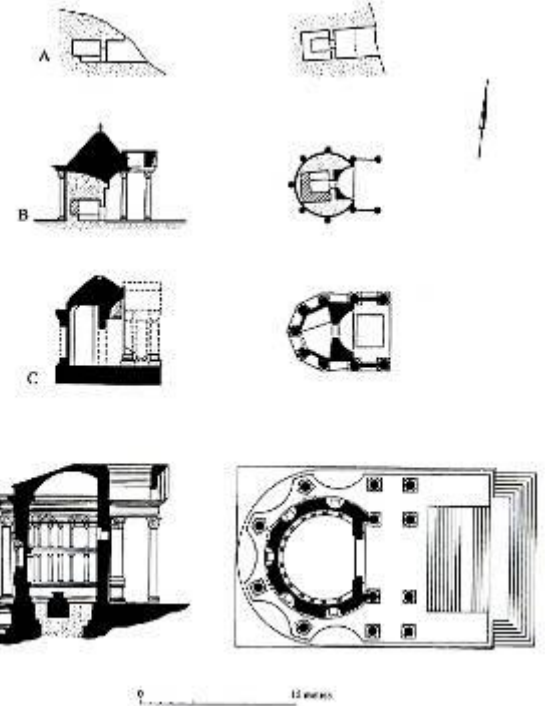
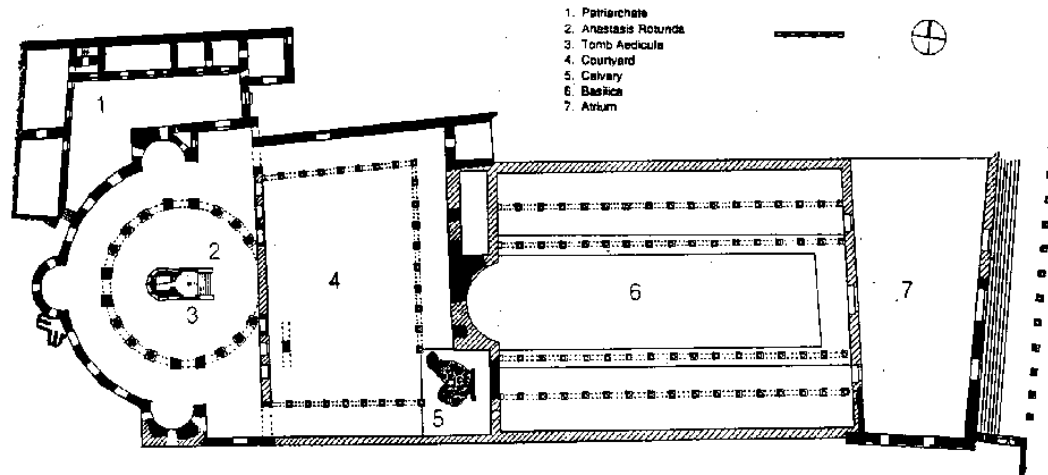

Fig. 102. — Schéma du saint-Sépulchre constantinien d'après la description d'Eusèbe.

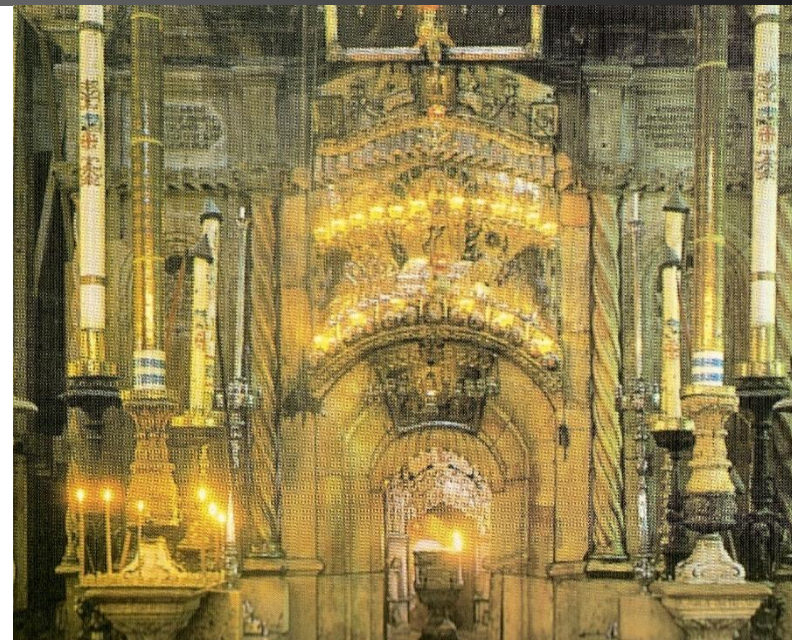
Ιεροσόλυμα:
Βασιλικῆς τῆς Αναστάσεως καὶ
Ροτόντα τοῦ Παναγίου Τάφου

Προσκυνήματα στους Αγίους Τόπους: Ιεροσόλυμα

Πανάγιος Τάφος

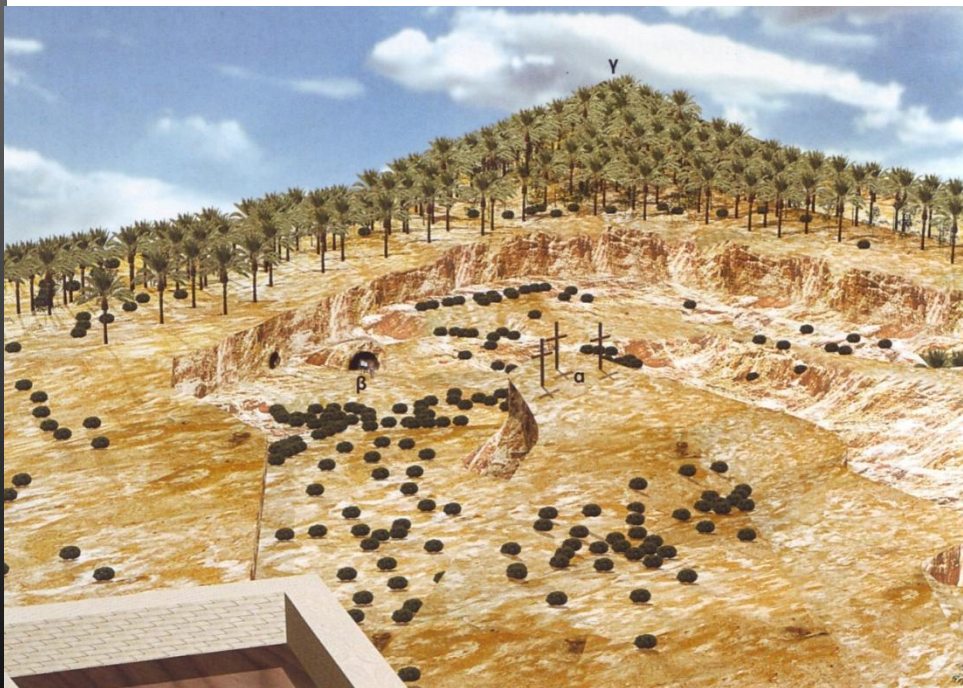
Προσκυνήματα στους Αγίους Τόπους: Ιεροσόλυμα

Πανάγιος Τάφος

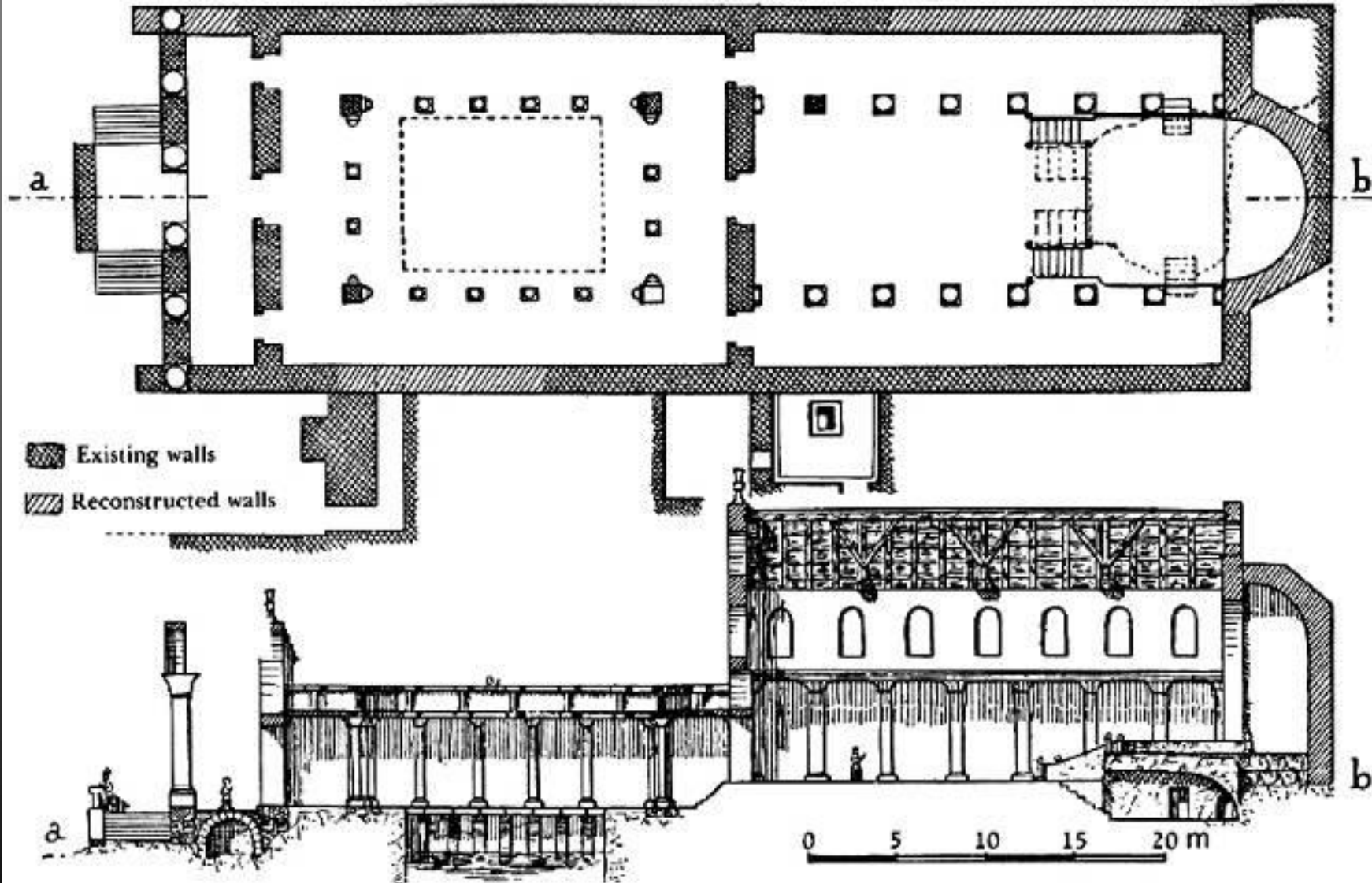
Προσκυνήματα στους Αγίους Τόπους: Ιεροσόλυμα

Η μεγάλη διαμπερής ρωγμή στο σημείο της Σταυρώσεως στον Ιερό βράχο του Γολγοθά («...και η γη εσεισθη και αι πέτραι εσχίσθησαν»)

Γολγοθάς

Προσκυνήματα στους Αγίους Τόπους: Ιεροσόλυμα

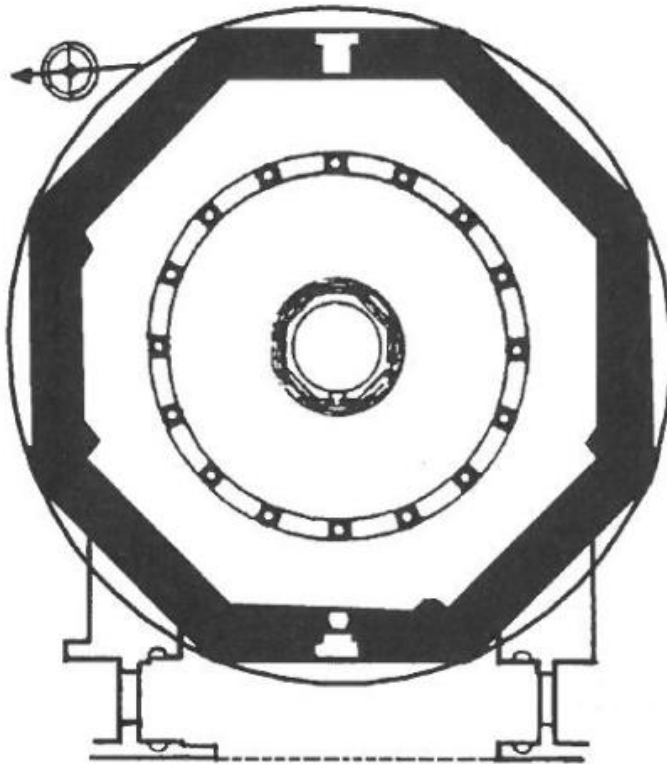

Ιεροσόλυμα: η βασιλική της επί του όρους των ελαιών ομιλίας

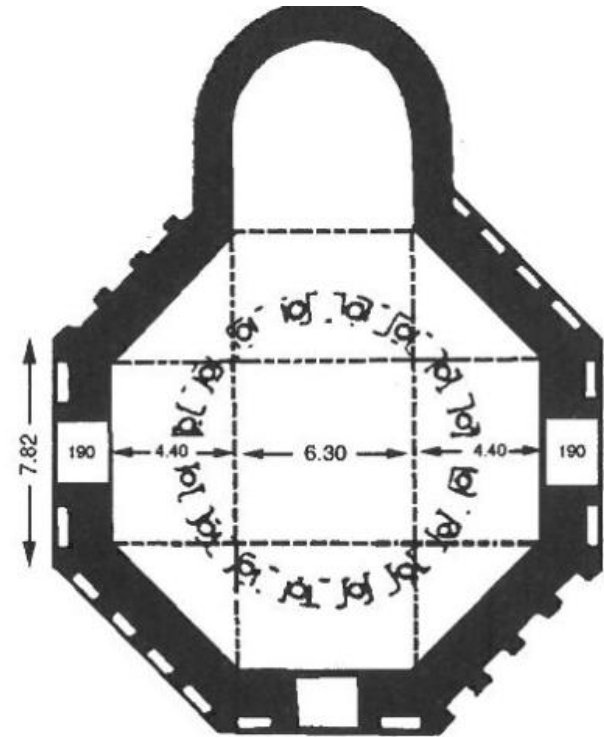

Προσκυνηματα στους Αγίους Τόπους: Ιεροσόλυμα

- το οκτάγωνο της Αναλήψεως στο Όρος των Ελαιών (4^{ος} αι.;) και
- το οκτάγωνο του Τάφου της Θεοτόκου (5^{ος} αι), στα Ιεροσόλυμα

Ιεροσόλυμα
Οκτάγωνο Αναλήψεως

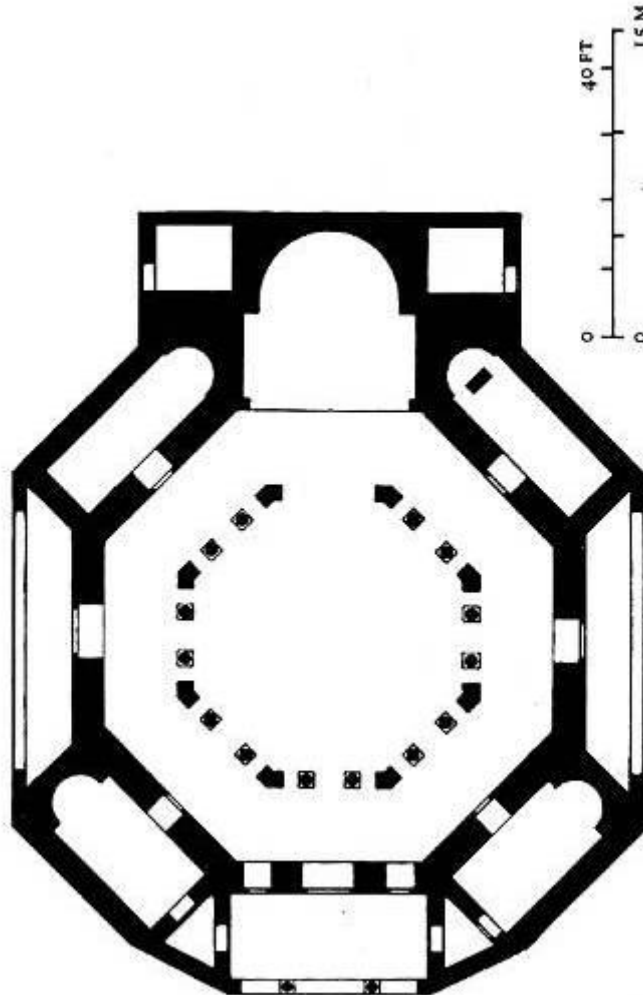

Ιεροσόλυμα
Τάφος Θεοτόκου

Προσκυνήματα στους Αγίους Τόπους: όρος Γαζιρίν

ο ναός της Θεοτόκου στο όρος Γαζιρίν (5^{ος} αι.;) της Παλαιστίνης, με οκτάγωνο εσωτερικά στυλοβάτη και τέσσερα αψιδωτά διαμερίσματα, πιθανώς παρεκκλήσια κατά μήκος των τεσσάρων πλευρών.

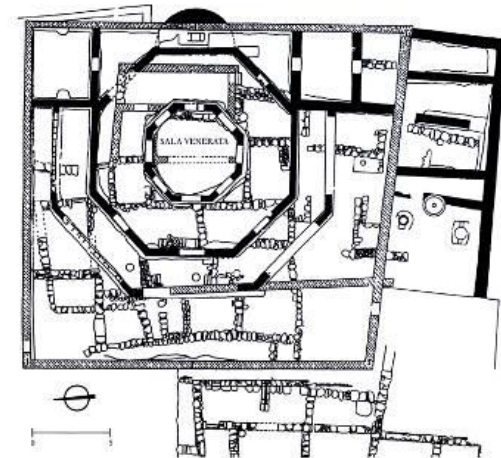
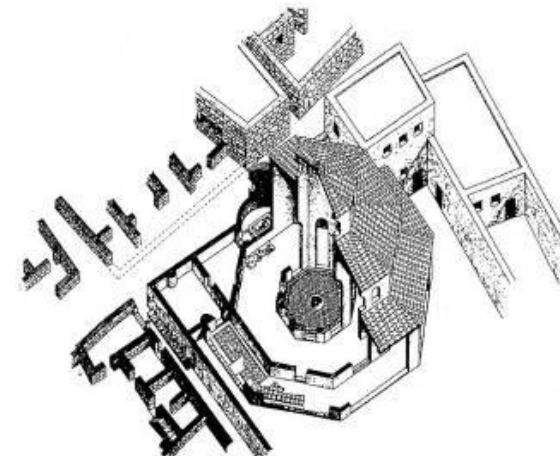

Προσκυνήματα στους Αγίους Τόπους: Καπερναούμ

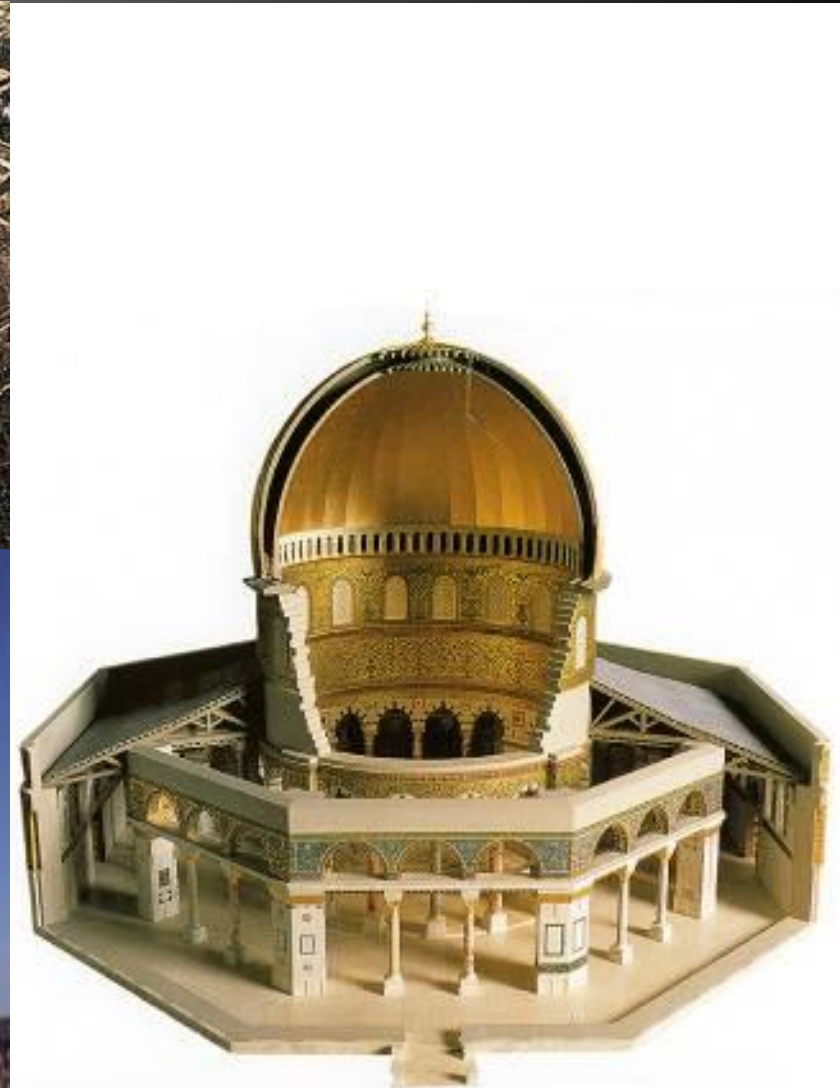

ο ναός του θαύματος του Χριστού

Προσκυνήματα και προσκυνηματική τέχνη στο Βυζάντιο

Masjid Qubbat As-Sakhrah
Τέμενος του Βράχου (687-691)

Προσκυνήματα στους Αγίους Τόπους: όρος Νέμπο

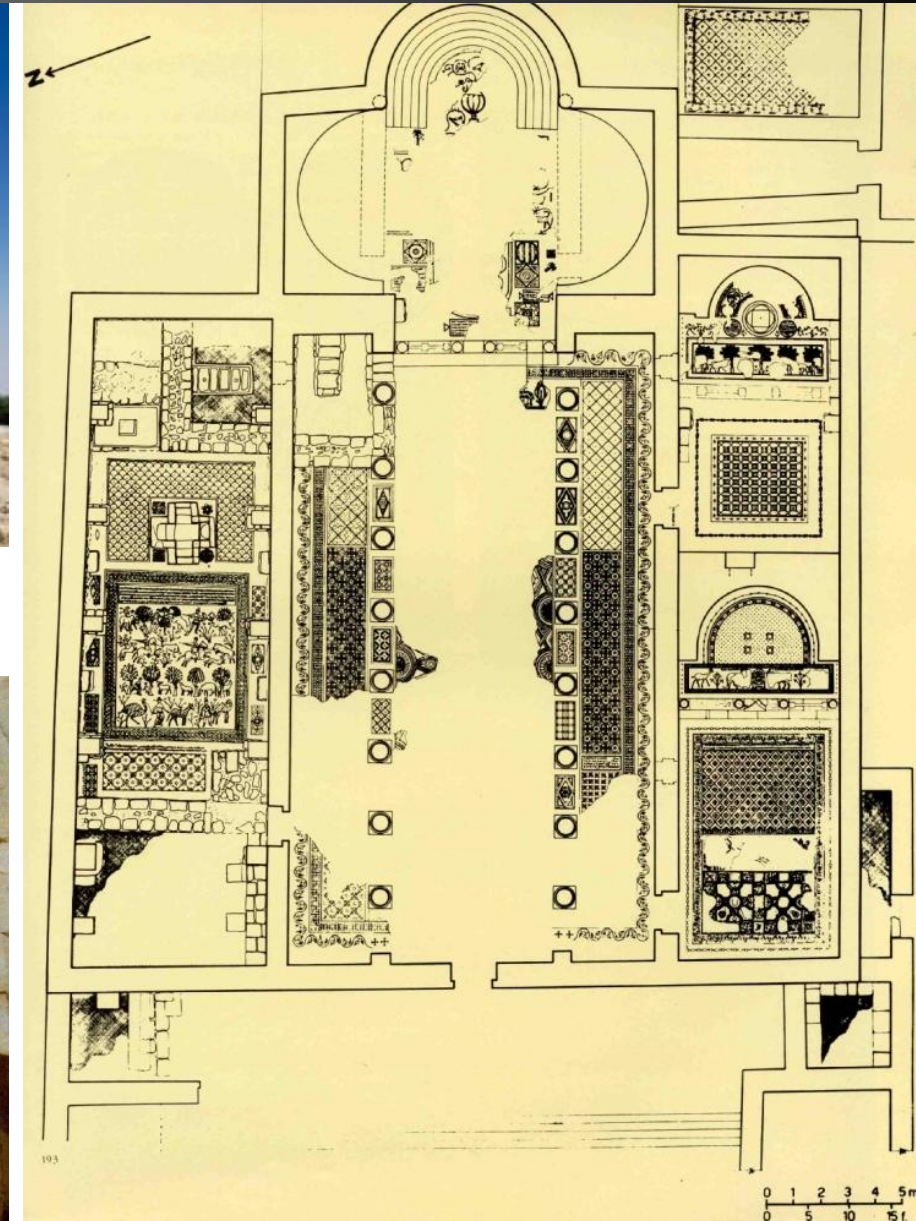
Κοιλάδα Uyun Musa:
ο δρόμος από την
Ιερουσαλήμ στο όρος
Νέμπο, κατά μήκος της
περιοχής Ιερουσαλήμ-
Ιεριχούς

Προσκυνήματα στους Αγίους Τόπους: όρος Νέμπο

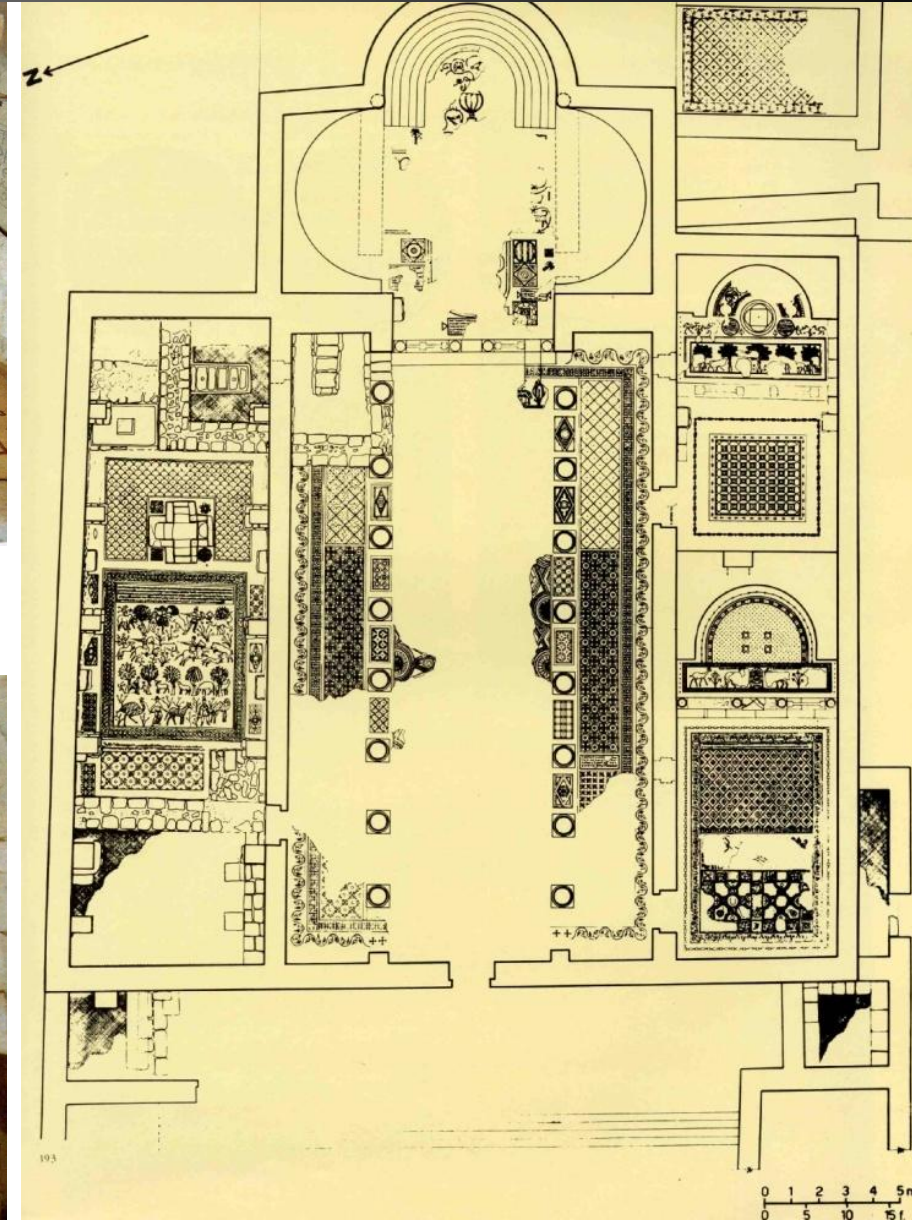
Όρος Νέμπο – Siyagha
Βασιλική του Μωυσή

Προσκυνήματα στους Αγίους Τόπους: όρος Νέμπο

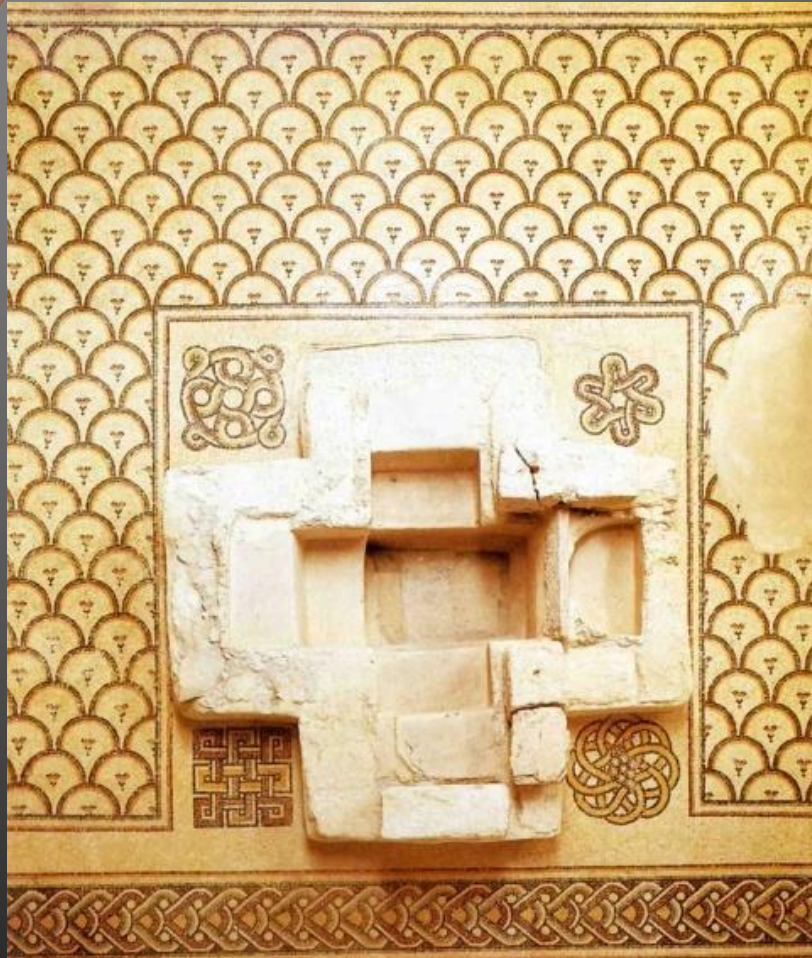

Όρος Νέμπο - Siyagha
Βασιλική του Μωυσή

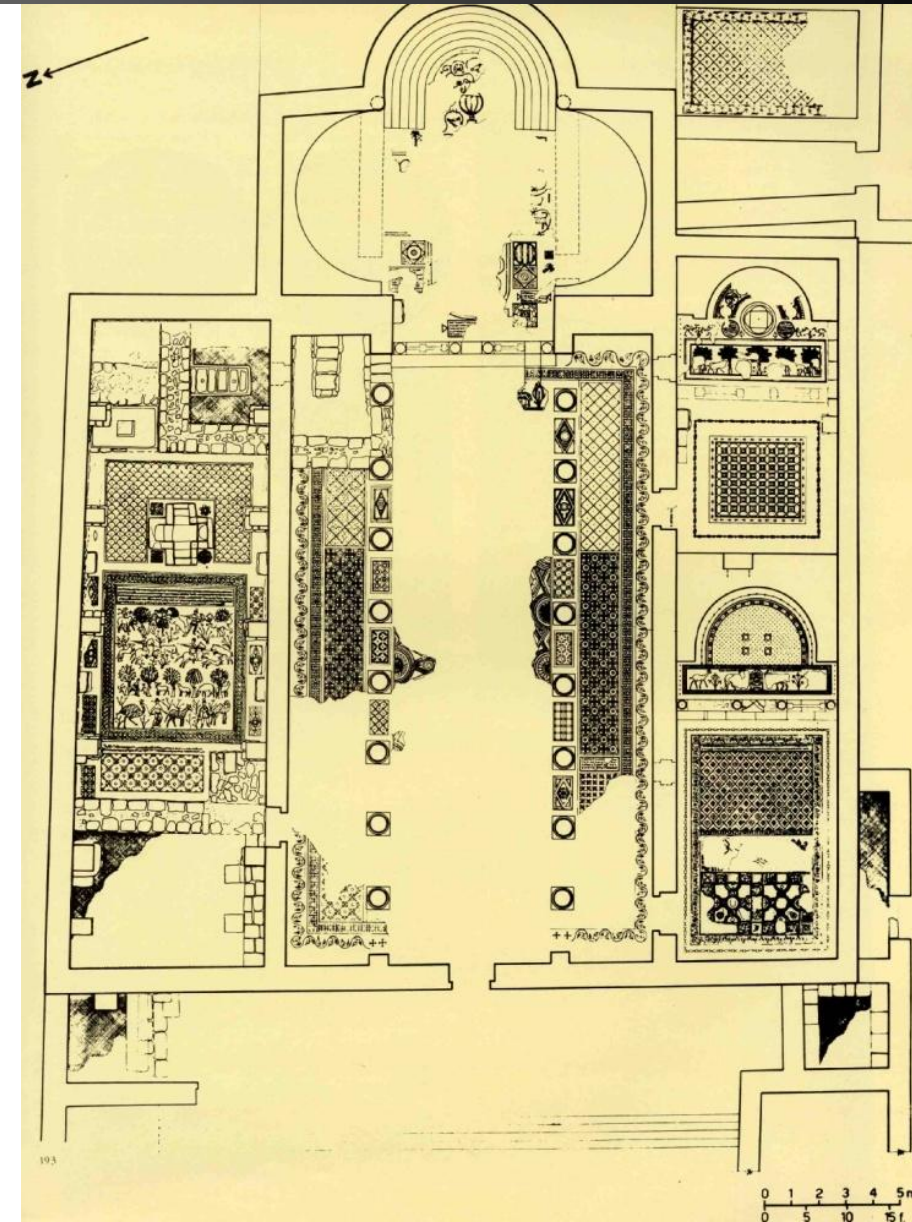

Προσκυνήματα στους Αγίους Τόπους: όρος Νέμπο

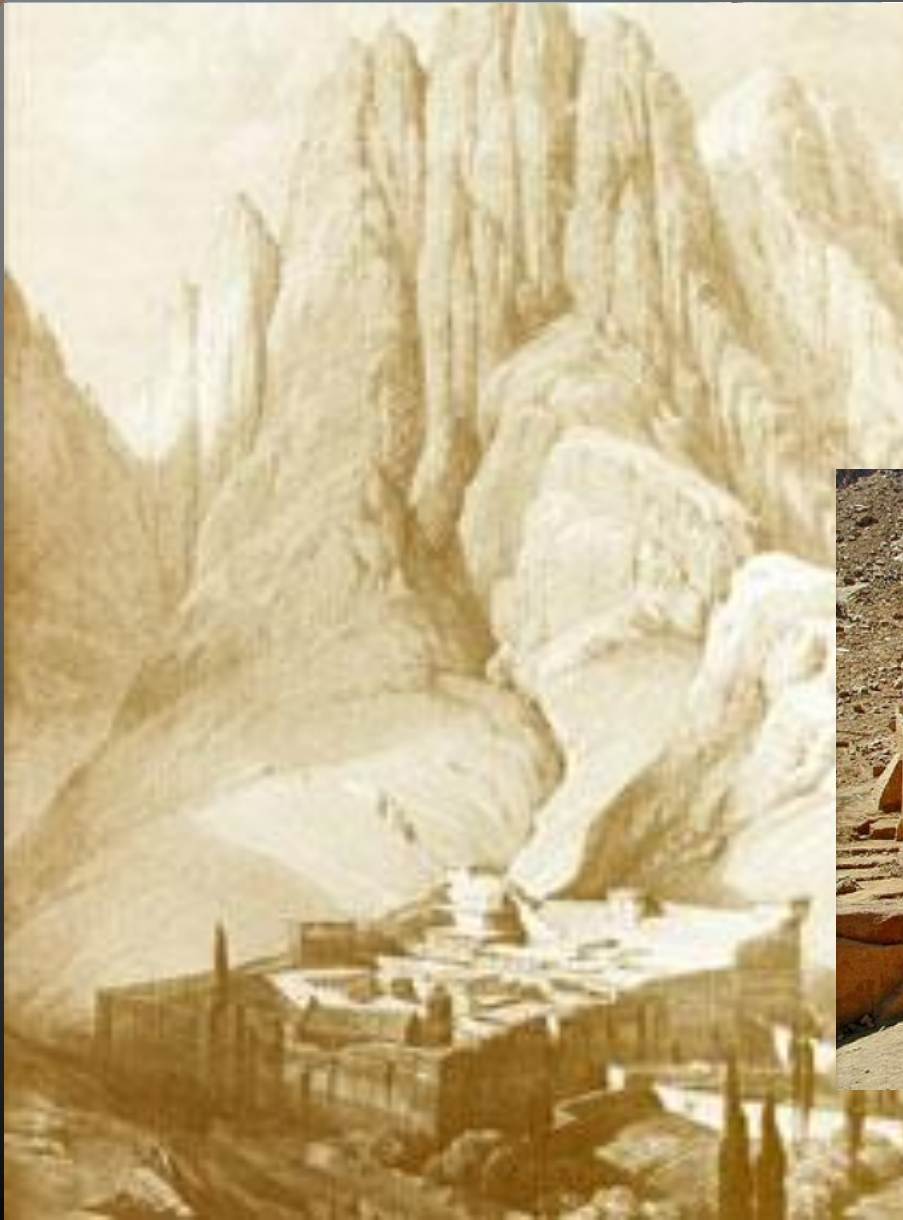

Όρος Νέμπο - Siyagha
Βασιλική του Μωσή
βαπτιστήριο

Προσκυνήματα στο όρος Σινά

Όρος Σινά
Μονή Αγίας Αικατερίνης

Προσκυνήματα στο όρος Σινά

Το προσκύνημα στο θεοβάδιστο όρος Σινά πέρα από τη Μονή της Αγίας Αικατερίνης περιλαμβάνει διάφορους ιερούς τόπους, όπως η αγία κορυφή και το μονοπάτι της κλίμακος προς αυτήν, οι βράχοι του Μωυσή και της αγίας Αικατερίνης, και οι σπηλιές του προφήτη Ηλία, του αγίου Αντωνίου, του αγίου Ονουφρίου και του αγίου Ιωάννη της Κλίμακος.

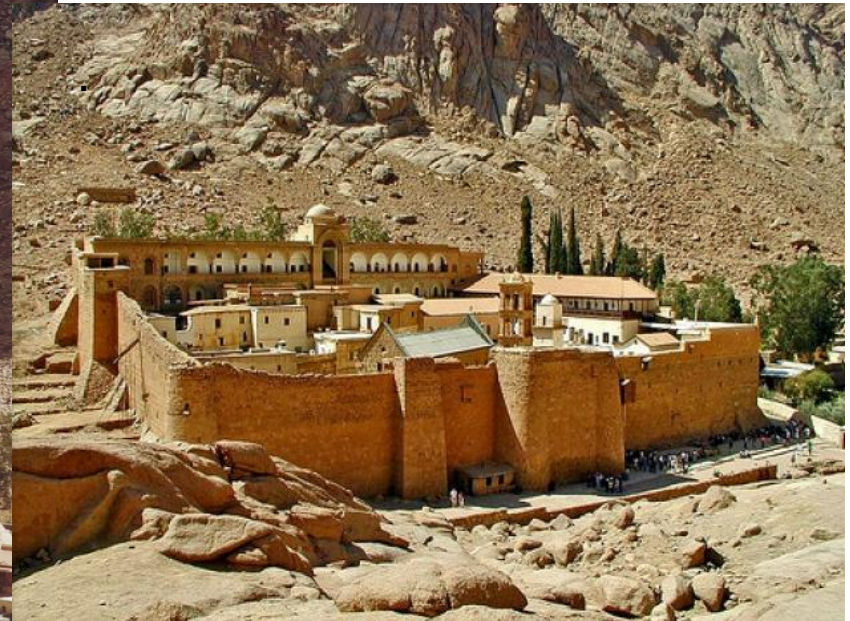
Το προσκύνημα στο όρος Σινά κατά την πρώιμη περίοδο συνδέθηκε με τόπους θεοφάνειας που αναφέρονται στην Παλαιά Διαθήκη, όπως η Φλεγόμενη Βάτος, η Νομοδοσία και η αποκάλυψη του Θεού στον προφήτη Ηλία στο Χωρήβ, καθώς και σε θέσεις σχετικές με επεισόδια από τη ζωή του Μωυσή.

Προσκυνήματα στο όρος Σινά

Η αποκάλυψη του Θεού ως καιόμενη βάτος ερμηνεύτηκε ως προαπεικόνιση της Θεοτόκου και της θείας ενσάρκωσης.

Όρος Σινά
Μονή Αγίας Αικατερίνης

Προσκυνήματα στο όρος Σινά

Η μονή είναι επίσης αφιερωμένη στους προφήτες Μωσσή και Ηλία που συνδέονται με το όρος Σινά και αμφότεροι οι οποίοι προφήτεψαν την Μεταμόρφωση του Χριστού.

Όρος Σινά
Μονή Αγίας Αικατερίνης

Προσκυνήματα στο όρος Σινά

Η ύπαρξη του λειψάνου της Αγίας Αικατερίνης στο καθολικό της Μονής καταγράφεται για πρώτη φορά τον 13ο αι.

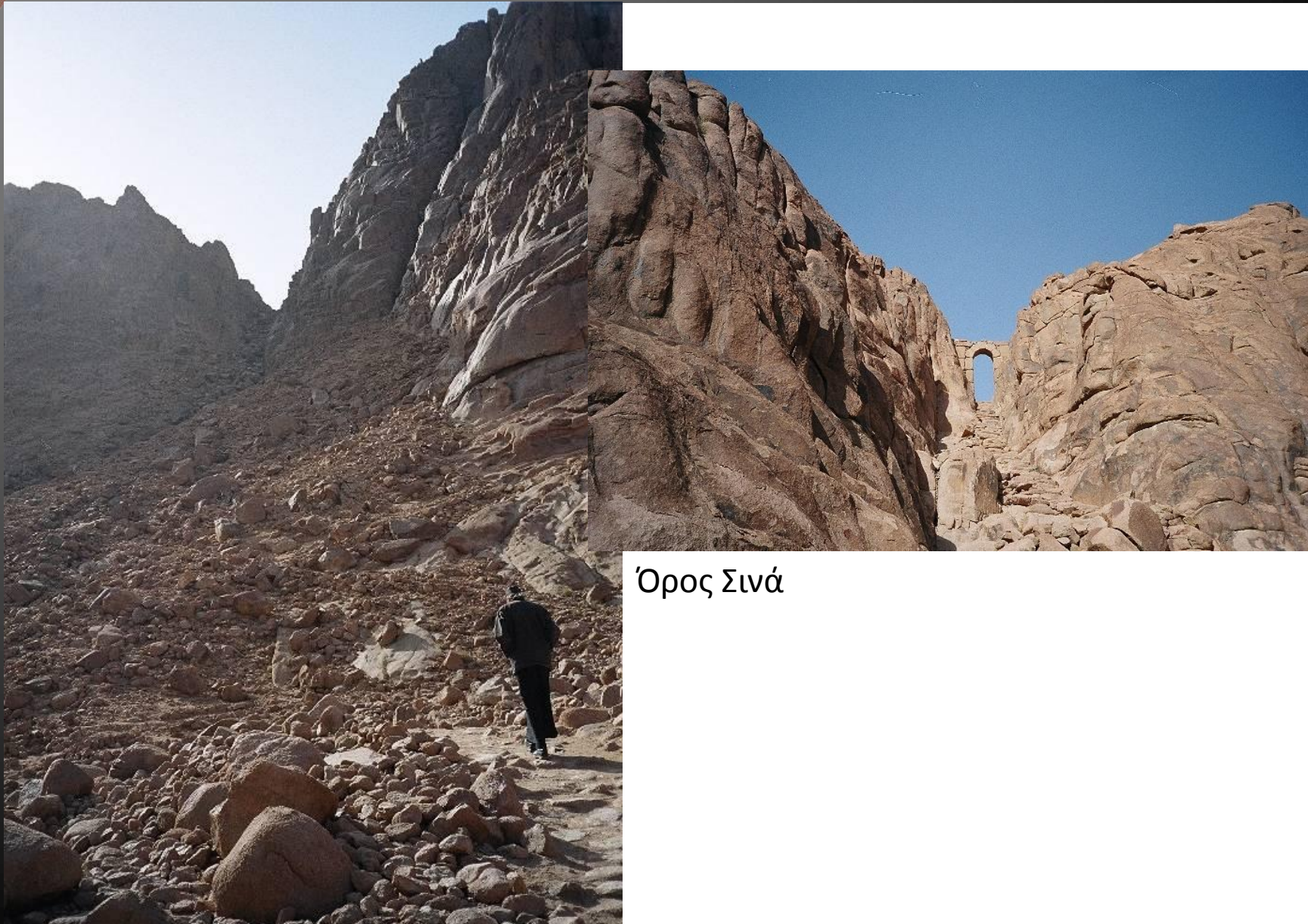
Η μονή είναι επίσης αφιερωμένη στους προφήτες Μωυσή και Ηλία που συνδέονται με το όρος Σινά και αμφότεροι οι οποίοι προφήτεψαν την Μεταμόρφωση του Χριστού.

Όρος Σινά. Μονή Αγίας Αικατερίνης

Προσκυνήματα στο όρος Σινά

Όρος Σινά

Προσκυνήματα στο όρος Σινά

Όρος Σινά

Προσκυνήματα στο όρος Σινά

Όρος Σινά

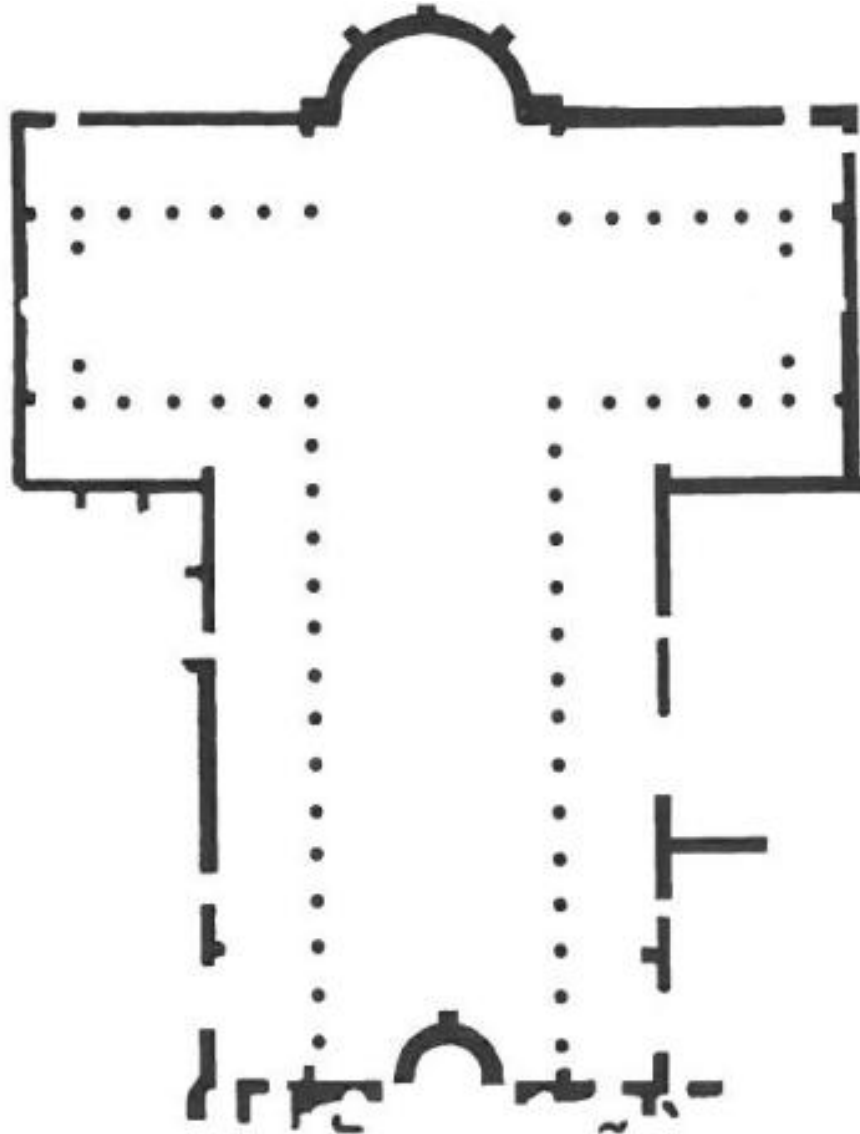

Προσκυνηματα στην Βόρειο Αφρική: Αίγυπτος

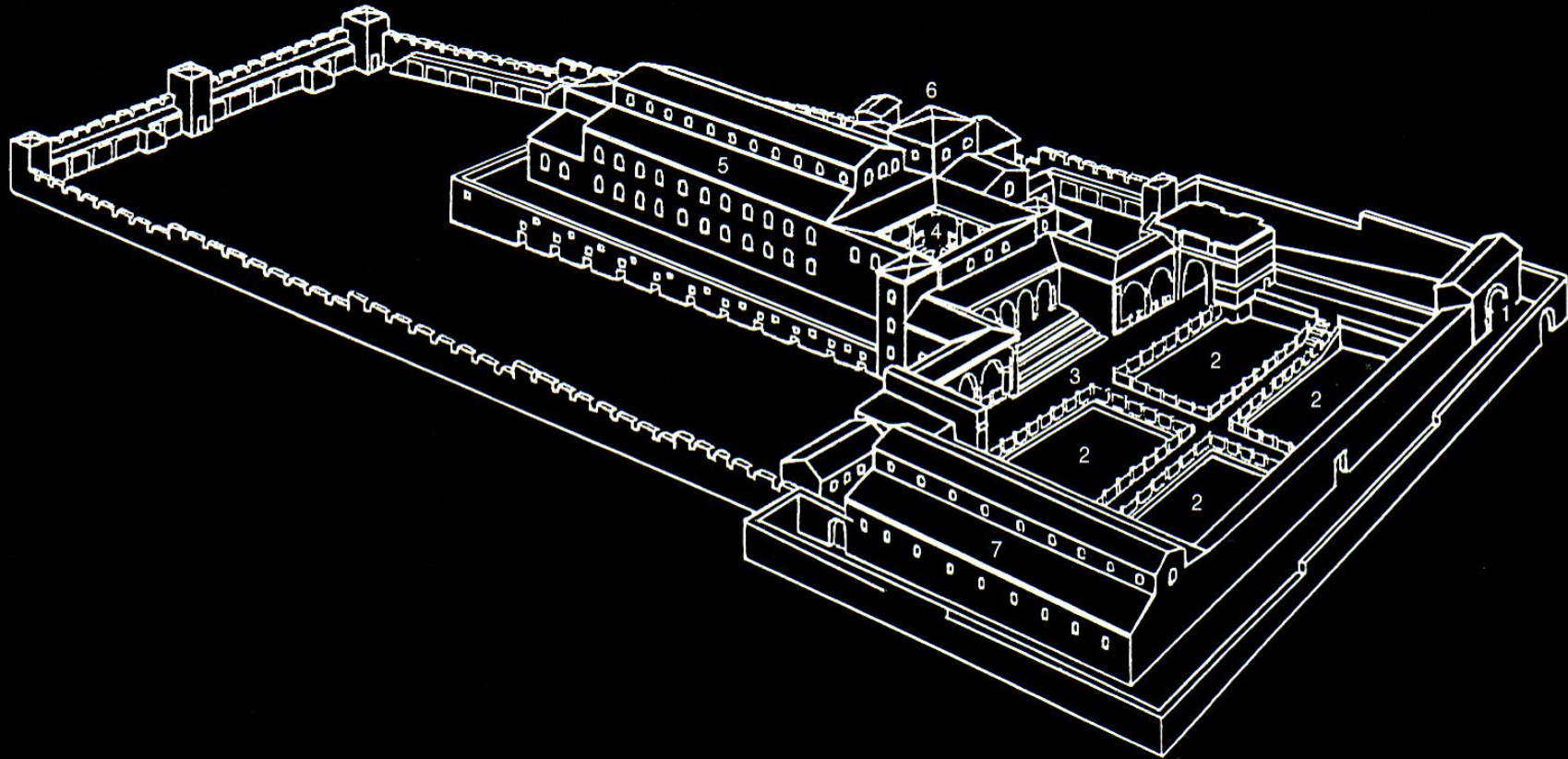

Προσκυήματα στην Βόρειο Αφρικής: Αίγυπτος

Μονή Αγίου Μηνά – Abu Mena

Προσκυνήματα στην Βόρειο Αφρική: Θεβέστη (Αλγερία)

Μαρτύριο της Αγίας Κρισπίνας στη Θεβέστη (Tebessa) της Αλγερίας

Προσκυνήματα και προσκυνηματική τέχνη στο Βυζάντιο

Έργα προσκυνηματικής τέχνης από τον 4^ο έως τον 15^ο αιώνα:

- (1) αφιερωματικές εικόνες,
- (2) λειψανοθήκες,
- (3) πήλινες ή μολύβδινες ευλογίες για τη διατήρηση και τη μεταφορά αγιάσματος ή μύρου,
- (4) εγκόλπια με ιερά λείψανα
- (5) εικονογραφημένα προσκυνητάρια των Αγίων Τόπων

κ.α.

Προσκυνήματα και προσκυνηματική τέχνη στο Βυζάντιο

Ο άγιος Λουκάς ζωγραφίζει την εικόνα της Θεοτόκου (11^{ος} αι.)
(Βιβλιοθήκη του Πατριαρχείου Ιεροσολύμων. Ταφου 14)

Προσκυνήματα και προσκυνηματική τέχνη στο Βυζάντιο

Ο άγιος Λουκάς ζωγραφίζει την εικόνα της Θεοτόκου (11^{ος} αι.)
(Βιβλιοθήκη του Πατριαρχείου Ιεροσολύμων. Ταφου 14)

Προσκυήματα και προσκυνηματική τέχνη στο Βυζάντιο

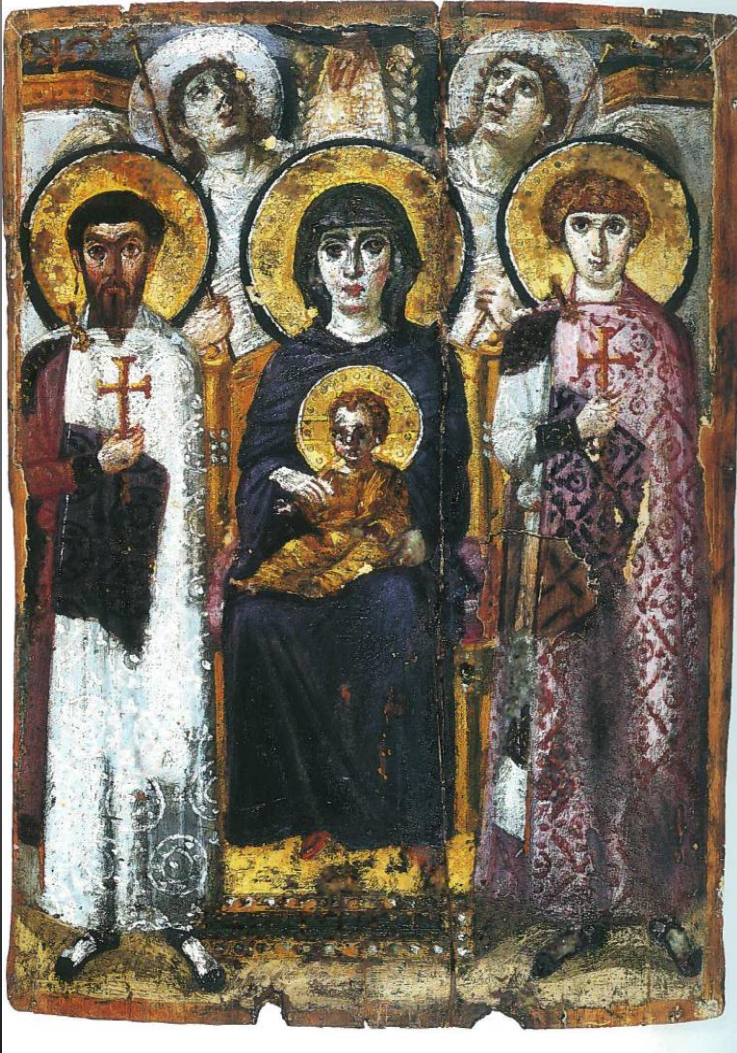
Παράσταση της λιτάνευσης της εικόνας
της μονής των Οδηγών της Κωνσταντινούπολη

Προσκυνήματα και προσκυνηματική τέχνη στο Βυζάντιο

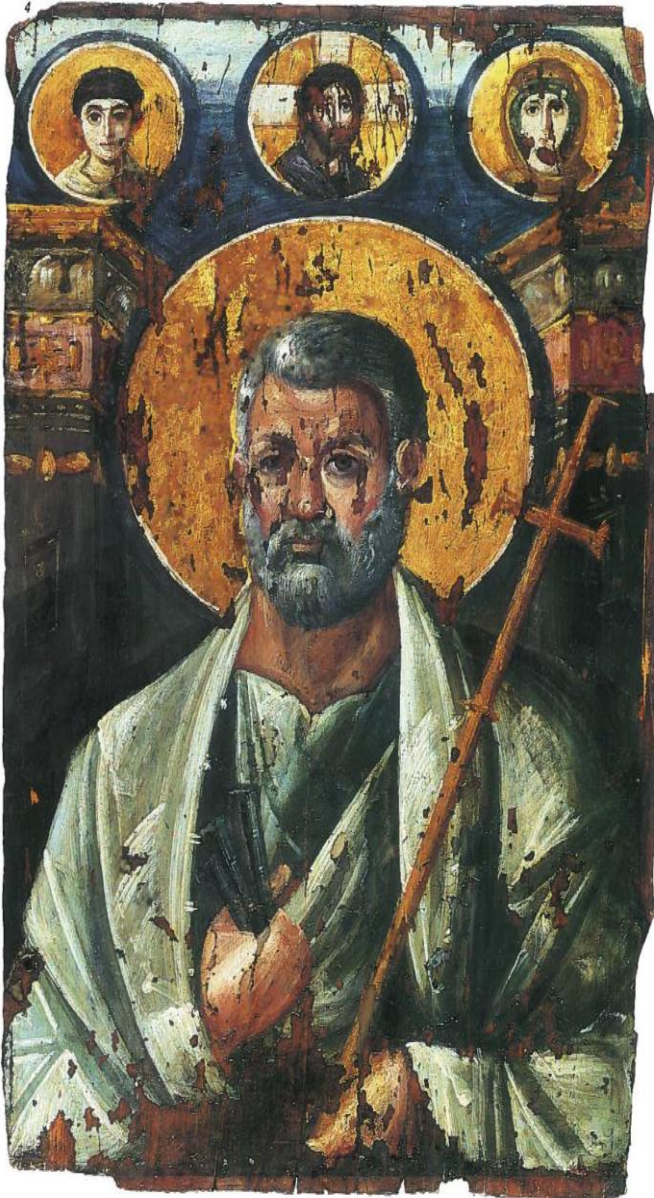
Χριστός Παντοκράτωρ.
Εγκαυτική εικόνα, 6^{ος} αι.
(Σινά, Μονή Αγίας Αικατερίνης)

Προσκυνήματα και προσκυνηματική τέχνη στο Βυζάντιο

Ένθρονη βρεφοκρατούσα Θεοτόκος με τους αγ. Θεόδωρο και Γεώργιο και αγγέλους.
Εγκαυστική εικόνα, β' μισό 6^{ου} αι. (Σινά, Μονή Αγίας Αικατερίνης)

Προσκυνήματα και προσκυνηματική τέχνη στο Βυζάντιο

Ο άγιος Πέτρος
και σε μετάλλια ο άγιος Ιωάννης,
ο Χριστός και η Παναγία
Εγκαυστική εικόνα, β' μισό 6^{ου} ή αρχές 7^{ου} αι.
(Σινά, Μονή Αγίας Αικατερίνης)

Προσκυνήματα και προσκυνηματική τέχνη στο Βυζάντιο

Οι τρεις παίδες εν καμίνω. Εγκαυστική εικόνα, 6^{ος} αι.
(Σινά, Μονή Αγίας Αικατερίνης)

Προσκυνήματα και προσκυνηματική τέχνη στο Βυζάντιο

Ο Χριστός και ο άγιος Μηνάς. Εγκαυστική εικόνα, 6^{ος} αι.
(Παρίσι, Λούβρο)

Προσκυνήματα και προσκυνηματική τέχνη στο Βυζάντιο

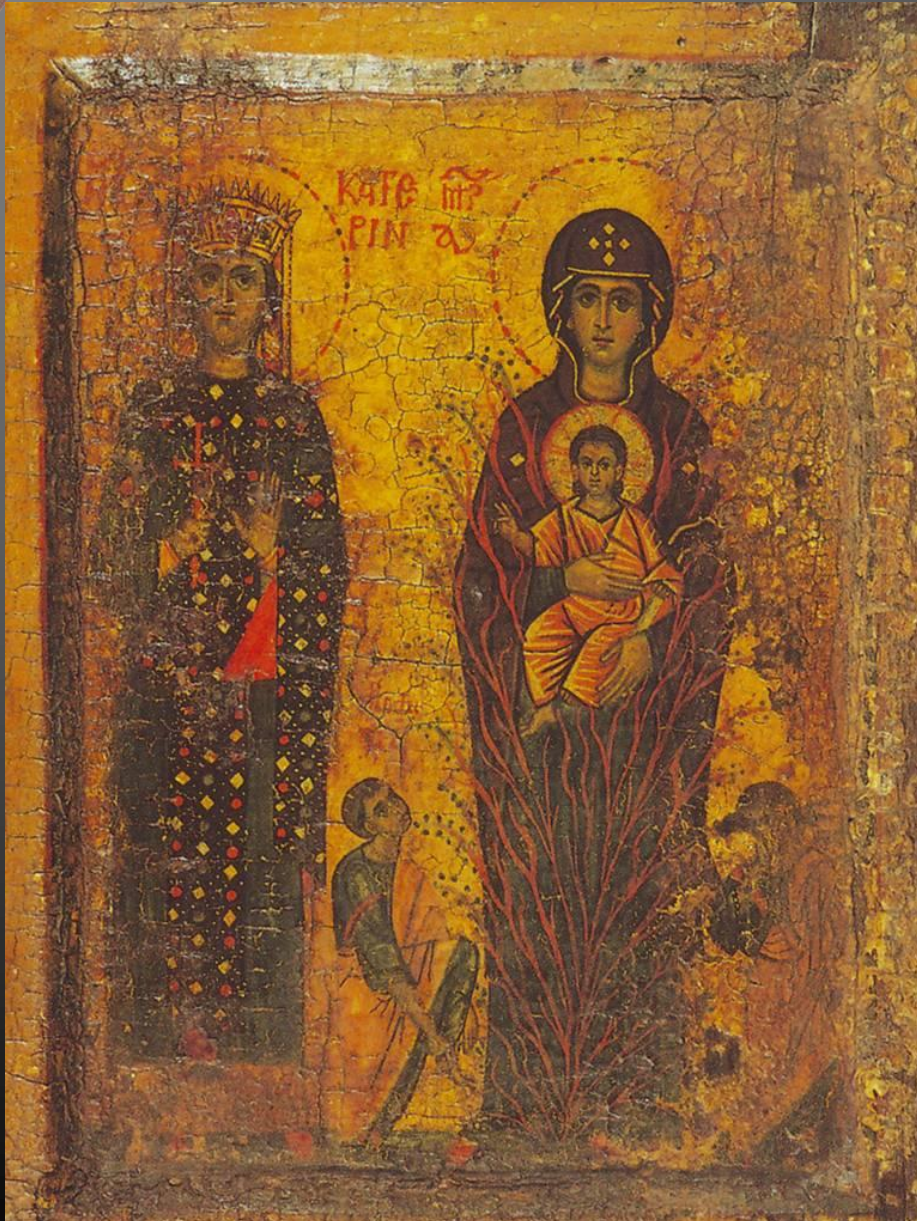
Ανάληψη. Εγκαυστική εικόνα, τέλη 6^{ου} – 7^{ου} αι.
(Σινά. Μονή Αγίας Αικατερίνης)

Προσκυήματα και προσκυνηματική τέχνη στο Βυζάντιο

Σινά.
Μονή Αγίας
Αικατερίνης

Προσκυήματα και προσκυνηματική τέχνη στο Βυζάντιο

Σινά. Μονή Αγίας Αικατερίνης

Προσκυνήματα και προσκυνηματική τέχνη στο Βυζάντιο

απεικονίσεις του κιβωρίου του Παναγίου Τάφου

Προσκυήματα και προσκυνηματική τέχνη στο Βυζάντιο

Μετάλλια και ευλογίες
από το προσκύνημα του Παναγίου τάφου

Προσκυνήματα και προσκυνηματική τέχνη στο Βυζάντιο

Πήλινη ευλογία (6^{ος} αι.)

Στη μία όψη εικονίζεται ο άγιος Μηνάς μεταξύ καμήλων,
ενώ στη δεύτερη η Αγία Θέκλα ανάμεσα σε θηρία
(Αθήνα, Μουσείο Μπενάκη)

Προσκυνήματα και προσκυνηματική τέχνη στο Βυζάντιο

Πήλινη ευλογία του Αγίου Μηνά
(5^{ος} -6^{ος} αι.)
(Θεσσαλονίκη, Συλλογή Τσολοσίδη)

Προσκυνήματα και προσκυνηματική τέχνη στο Βυζάντιο

Προσκυνήματα και προσκυνηματική τέχνη στο Βυζάντιο

εφυαλωμένες κούπες με το μονόγραμμα του αγίου Δημητρίου για λήψη αγιάσματος από την κρύπτη της βασιλικής του

Προσκυνήματα και προσκυνηματική τέχνη στο Βυζάντιο

Προσκυήματα και προσκυνηματική τέχνη στο Βυζάντιο

Προσκυνήματα και προσκυνηματική τέχνη στο Βυζάντιο

Προσκυνήματα και προσκυνηματική τέχνη στο Βυζάντιο

προτεινόμενη βιβλιογραφία για το επόμενο μάθημα:

G. Frank, Pilgrimage, *The Oxford Handbook of Early Christian Studies* , Oxford 2008, 827-841

P. Maraval, The Earliest Phase of Christian Pilgrimage in the Near East, *DOP* 56 (2002) , 63-74.